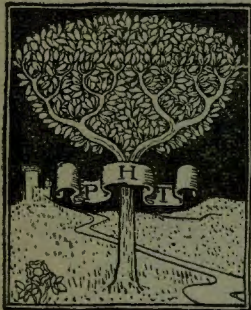

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1904

UTGIFVEN

AF

SVENSKA AUTOGRAF SÄLLSKAPET

GENOM

HOLGER ROSMAN

SÄLLSKAPETS SEKRETERARE

ÅRG. VI

HÄFT. 2

INNEHÅLL.

R. M. Klinckowström. Af F. U. W. (med porträtt) . . . sid.	57.
C. T. Odhner. Af P. S—N (med porträtt)	› 61.
Bidrag till vår medeltida personhistoria. Af professor L. FR. LÄFFLER	› 63.
Karolinen Georg Planting-Gyllenboga. Af W. P.-G. . . .	› 73.
Ett nytt Linnéporträtt. Af docenten AUG. HAHR (med en bild)	› 78.
Sören Norbys ättlingar. Af H. R.	› 82.
Huru min farfar blef adjutant hos Adlersparre samt ett och annat om revolutionen 1809. Af kommandör- kapten C. G. FLACH	› 85.
Några stenar med alliansvapen. Af amanuensen SUNE AMBROSIANI (med tre bilder)	› 93.
Obekanta porträtt å Theleborgs slott (med tre bilder) .	› 95.
Studier och anteckningar (forts.). Af jägmästaren HUGO SAMZELIUS	› 96.
Värdefullt arkivmaterial	› 106.
Personhistorisk litteratur	› 107.
Frågor	› 112.
Nya ledamöter	› 112.

PORTRÄTT.

R. M. KLINCKOWSTRÖM, C. T. ODHNER, KARL VON LINNÉ,
Tre obekanta porträtt å Theleborg.

R. M. Klinckowström.

Till hufvudstadens mera kända och på samma gång originellaste personligheter under de senare decennierna af förra seklet kan med fog räknas den gamle riksdagsveteranen och fosterlandsvännen friherre *Rudolf Mauritz Klinckowström*. Hans runa har ofta blifvit ristad, såväl hans långa riksdagsmannabana som hans författarverksamhet ha varit föremål för framställning, men i de olika minnesteckningar, som sågo dagen vid hans frånfalle 1902,

Personhistorisk tidskrift 1904.

berördes nästan icke, eller blott i förbigående, hans mycket framstående förtjänst om det syfte, som anföres i den första paragrafen af Svenska Autografsällskapets äldsta stadgar, nämligen: »att undan glömska och förstöring rädda viktiga historiska handlingar, bref, anteckningar m. m. till gagn för hädforsknigen».

Vid unga år vaknade hos honom intresset för vårt fäderneslands minnen, och hans käraste sysselsättning under de lediga stunder, som den trägna tjänstgöringen vid arméén kunde erbjuda, var att fördjupa sig i historiska studier. Ett synnerligen utmärkt tillfälle till specialstudier hade den unge krigaren i det gamla fersenska arkivet, som då tillhörde hans faders anförvanter, ättlingarna af den lysande ätten von Fersen. Här fostrades hos honom smaken för att direkt ur källorna hämta sitt historiska vetande. I en samling, där, utom tallösa handskrifter berörande våra mest framstående historiska personligheter, en dagbok sådan som Ax. Fr. v. Fersens befann sig sida vid sida med Gustaf III:s och Fredrik den stores bref till Lovisa Ulrika, äfvensom Marie Antoinettes intimaste bref till »le beau Fersen», var det helt naturligt, att den vetgirige unge forskarens smak för historiska studier skulle få ytterligare näring.

Men från att endast studera de gamla handlingarna var steget ej långt till att själf samla. Redan ganska ung började K. att taga vara på och från säker förstörelse rädda en mängd akfstycken, som annars enligt hans egen uppgift skulle hamnat på syltburken eller användts till underlag för maränger. Det var så tidens sed. Äfven ur våra ämbetsverks arkiv utgallrades under midten af förra seklet en hel del för vår kulturhistoria intressanta och värdefulla handlingar; vid sådana tillfällen var K. framme och fick dels byta, dels »hugga för sig», detta var hans egna ord.

Det dyrbaraste och värdefullaste förvärfvet var, när han från sina fersenska anförvanter erhöll nästan hela det ofvan omtalade fersenska arkivet jämte det därmed införlivade gamla wachmeisterska arkivet från Mälsåker. Han blef härigenom innehafvare af ett bland våra utan gensägelse intressantaste privatarkiv, som också blef hans ögonsten; sålunda försummade han aldrig ett tillfälle, såväl under mångfaldiga resor i utlandet som vid auktioner i hemlandet, att förkofra och utvidga sin samling. Att detta skedde med omsorg och smak, torde ej behöfva sägas.

Snart blef också det klinckowströmska arkivet på Stafsund känt i hela den civiliserade världen, kanske mest genom de af K. under åren 1867—72 utgifna »Riksrådet och fältmarskalken

m. m. greve Fr. Axel von Fersens historiska skrifter». Med detta arbete framträdde K. första gången inför en större allmänhet, men hade redan förut inom militära kretsar gjort sig känd såsom framstående militär skriftställare, hvarjämte han varit medarbetare vid utgifvandet af åtskilliga källskrifter.

När mot midten af 1870-talet intresset för autografer här i landet började blifva mera lifaktigt och män sådana som en C. J. Bonde, en C. Silfverstolpe, en C. Snoilsky, en C. Eichhorn kände behovet af en sammanslutning, var det kanske mest på initiativ af frih. Klinckowström, som Svenska Autografsällskapet kom till stånd. Själén i denna förening, som bildades 1876, var visserligen den för hithörande ting varmt nitälskande öfverstekammarherren frih. C. J. Bonde, men i icke mindre grad ifrade K. för att sällskapet skulle grundas. Genast ställde han sig också i bräschen, och i det första häftet af Autografsällskapets tidskrift lät han införa en i många hänseenden beaktansvärd uppsats benämnd: »*Några ord om autografer*». I denna uppsats framhålles, huru likgiltigheten och okunnigheten vållat oersättliga förluster för forskningen; det är mot dessa, som autografsamlaren har att kämpa. Härmed angifver han också autografsamlarens rätta uppgift, ty om man med fog kan ställa sig skeptisk gentemot ett spridande af bref från historiska personligheter i olika samlingar, måste man dock hålla autografsamlaren räkning för de mången gång ovärderliga handlingar och aktstycken, som fått fristad i en samling och räddats från en säker förstöring. Måhända skulle man kunna förebrå friherre K., att han, sedan hans samling uppnått de proportioner, att den kunde kallas ett arkiv, var väl njugg om sina skatter och endast lät forskaren ana hvad som fanns där.

Egentligen var det den nyss omnämnda publikationen samt den senare utgifna: »*Le Comte de Fersen et la cour de France*», som gäfvo vid handen, hvilka arkivaliska dyrbarheter friherre K. lyckats hopa vid Stafsund. En eller annan forskare har dock fått blicka in i det intressanta arkivet, men någon full kännedom om dess sammansättning och fullständighet äger man ej. Den nuvarande ägaren, frih. Ax. Klinckowström, och i synnerhet hans fint bildade friherrinna, som 1892 i egenskap af student inskrefs vid Stockholms högskola, ha med mycket intresse ägnat sig åt ordnandet af vissa delar af detta arkiv, som helt visst kommer att blifva mera tillgängligt och bereda forskarne tillfällen till nya upptäckter.

Säkert skulle den gamle autografsamlaren med tillfredsställelse se sina skatter komma till nytta och sålunda, långt sedan han är borta, verka så, som han själf sagt: »gifva en ytterlig näring åt lusten att samla, bevara och äga minnen af forna tiders stora och berömda män eller kvinnor».

Friherre K. föddes den 8 augusti 1816 i Stockholm och utexaminerades från krigsakademien å Karlberg 1836, hvarefter han 1837 utnämndes till underlöjtnant vid d. v. Ingenjörkåren. Få år därefter ingick han i generalstaben och var såsom kapten 1849—50 stabsadjutant hos öfverbefälhafvaren för svensk-norska ockupationstrupperna på Fyen och i Schleswig; adjutant hos Oscar I och senare under en följd af år militärattaché i Wien gjorde K. en vacker karriär och blef 1864 öfverste i arméen och generalstaben, men lämnade samtidigt den aktiva krigstjänsten och ägnade sig dels åt skriftställereri, dels åt skötseln af sina gods och ordnandet af sina samlingar samt med mycket nit åt deltagandet i ridderskapet och adelns sammanträden. Han bevistade alla riksdagar 1840—66 samt var från 1878 ledamot af riksdagens Första kammare. Författarskapet tog äfven hans tid mycket i anspråk; det var dock icke blott som historisk författare han var verksam. Hans »Lediga stunders vittra tidsfördrif» vittna om poetisk begåfning, och hans många mycket utförliga riksdagsmotioner gifva en storartad idé om K:s flit och grundliga kännedom i de mest olikartade ämnen.

I sällskapslifvet var friherre K. en mycket angenäm och underhållande person, road af skämt och själf upplagd för små puts, som under vistelsen hos vänner eller grannar på de gamla adelsslotten alltid hade sin tacksamma publik. Kanske har någon gång den, som icke kände Klinckowström närmare, missförstått hans ibland litet kantiga och kärfva sätt, men alla, som närmare fått umgås med den kunnige, flitige, mångsidigt bildade ädlingen, skola alltid med tacksamhet erinra sig de gånger, då han gläntade icke blott på dörrarna till sitt väl tillbommade arkiv utan äfven till sin hjärtekammare, där de ädlaste känslor hade sin boning.

De sista åren af sin lefnad var K. fjättrad vid sjuksängen; han afled i Stockholm den 20 november 1902.

F. U. W.

C. T. Odhner.

Med f. d. riksarkivarien *Clas Teodor Odhner*, som afled den 11 sistlidne juni, har Svenska Autografsällskapet förlorat en af sina främsta medlemmar. Sedan 1888 hade riksarkivarien Odhner varit medlem af detta sällskap, hvars styrelse han tillhörde från 1895 till 1903.

Här är icke platsen att skildra betydelsen af hans lifsgärning eller att gifva någon karakteristik af den humane och

fint bildade mannen. Inom vårt lands gränser känner ju snart sagdt hvarje barn hans namn, på samma gång som den mognade vetenskapsidkaren måste vara tacksam för hans utmärkta ledning genom viktiga områden af historiens fält, och ingen torde komma i någon personlig beröring med honom utan att såsom ett af de mest framträdande dragen i hans karaktär få intrycket af hans humanitet.

För Svenska Autografsällskapet var hans ledamotskap af speciell betydelse såsom ägnadt att framhålla, att Sällskapet i sin mån är och vill vara ett vetenskapligt samfund med afsikt att främja en viss gren af historisk forskning — personhistorien —, ej blott en förening för samlare af ett särskildt slags curiosa.

En viss tvekan lär Odhner hafva röjt att mottaga inbjudningen till Sällskapet. Han torde ej hafva varit främmande för det misstroende mot autografsamlare, som man ofta möter, kanske mer dock i utlandet än hos oss, hos historici och arkivmän. Men om så var, lät han sina betänkligheter vika för det förtroende han hade till Sällskapets ledande män. Han insåg ock snart, att bästa sättet att skapa en för vetenskapen gagnelig samverkan mellan dess och autografsamlareintresset var, att arkivchefen själf trädde i förbindelse med en förening, som inneslöt inom sig en stor del af ägarne af de i vårt land ännu bevarade privatarkiven. Genom sin kannedom af riksarkivets skatter var han i tillfälle att lämna de privata samlarne mängen värdefull upplysning, på samma gång som han fick en för riksarkivet och dess forskningsmaterial värdefull inblick i de enskilda samlingarna.

För den nyss omnämnda grenen af historisk forskning, personhistorien, som Autografsällskapet gjort till sin uppgift att främja, visade han också ständigt ett tillmötesgående intresse. Otaliga äro de utredningar, som på hans anmodan verkställts i riksarkivet för att besvara släktforskares frågor, och man kan säga, att han hade för regel att aldrig afvisa en fråga utan att söka, om möjligt, gifva ett upplysande svar.

Från statsintressets synpunkt kan man ju ifrågasätta lämpligheten uti, att statsämbetsmännen ägna tid åt besvarandet af enskildas spörsmål, men man kan ej misskänna den vetenskapliga humanitet, som vill utreda allt, så långt möjligt är.

Visst är, att Svenska Autografsällskapet har all anledning att med tacksamhet och vördnad dröja vid den afidnes minne.

Bidrag till vår medeltida personhistoria.

Af L. Fr. Löffler.

1. När dogo riksrådet Karl Benktsson af Vinzathorp, hans fru Katarina och deras son, riddaren Göran Karlsson?

I ett samlingsband af dels tryckta, dels handskrifna saker, hvilket, enligt anteckning å titelbladet, tillhört »magister Sueno Jacobi» — kanik, slutligen biskop i Skara och bekant latinsk skald (se om honom Vestergötlands fornminnesförenings tidskrift h. 8—9 och 10) — och senare Banérska biblioteket å Djursholm samt nu förvaras i Kungl. Biblioteket, finnes nedskrifvet bland andra latinska dikter af nämnda biskop följande af honom författade:

»Epitaphium domine Katherine, relicte Karoli Bænctson de Vinzatorp, et eorum filii domini Jeorgii Karlson.

Ingenti quondam pollebant laude per orbem
 Quorum membra jacent hoc tumulata solo.
 Scripsimus Mcd iunctis tribus iij simul xc,
 Jura necis domina dum Katherine subit;
 Septem post actis dominusque Jeorgius atris
 Hiis pignus oculis dat patet ut populis.»

Se Silfverstolpe, Historiskt Bibliotek, 5: 153 (1878). Stycket är omtryckt hos Klemming, Latinska sånger från Sveriges Medeltid (Cantiones morales etc.), Holmiæ MDCCCLXXXVII, s. 112, där dock de två sista verserna, den rimmade hexametern och den leoninska pentametern, såsom tyvärr ofta hos Klemming, oriktigt uppdelats i hvardera två versrader.

Den anförda strofen med titeln lyder i öfversättning sålunda:

»Epitafium öfver fru Katarina, Karl Bengtssons af Vinsetorp änka, och deras son herr Georg Karlsson.

De, hvilkas lemmar ligga begrafna i denna jord, voro fordom mycket berömda och framstående på jorden. Vi skrefvo *Mcd* med tillägg af tre *i* tillika med *xc*, då fru Katarina måste böja sig under dödens lag.

Och då sju (år¹) därefter förflutit, lämnar herr Göran en pant (= sin döda kropp) till denna svarta kista, såsom det är bekant för folket.»

Till höger om strofen å det blad, däri den är nedskrifven, läses följande (här meddeladt i öfversättning från latinet):

»De äro begrafna i Dalhem, en sockenkyrka i Redväg, men Karl i Skara i själakoret.»

Silfverstolpe anmärker till denna strof följande:

»Karl Bengtsson till Vinsetorp var väpnare 1458, riddare 1463, inkallades i rikets råd 1473 och lefde ännu 1493, enligt ett af Styffe meddeladt dokument. Af grafskriften se vi att han affidit före 1499. Sonen Örjan Karlsson omtalas 1497 vara i Sten Stures tjänst och blef 1498 befallningsman på Öresten; han afled, som ofvan ses, 1506.»

I dessa Silfverstolpes anmärkningar ha åtskilliga oriktigheter insmugit sig och framkommit, af hvilka flera säkerligen af den ansedde forskaren själf efteråt insetts och knappast behöfva påpekas för den kunnige läsaren.

Sålunda var Karl Benktsson säkerligen icke riddare. Han nämnes ju icke af Sueno Jacobi med titeln *dominus*. Icke heller kallas han riddare i ett svenskt bref af 25 mars 1473, däri lagmannen-brefskrifvaren kallar sig riddare, hvilket bref meddelas af Styffe i Vestergötlands Fornminnesförenings Tidskrift I: 2 (1871), s. 50—1 och nämnes hos Styffe, Skandinavien under Unionstiden² s. III, n. 6. [För att icke synas citera orätt måste jag påpeka, att å båda de anförda ställena felaktigt datum angifvits, nämligen 23 mars, skriffel eller tryckfel för 25 mars. Brevet är utfärdadt »warfru dagh i fastonne».] Icke håller kallas han riddare i det af Silfverstolpe afsedda brevet af 11 febr. 1493 (meddeladt af Styffe, Bidr. till Skand. hist. 4: 758), blott »ärlig god och välbördig man» och Sverges råd (»*Karll Benchtsson i Wintztorpp*»). I Skandinavien under Unionstiden² s. 112 nämner Styffe K. B:n blott som riksråd, ej som riddare. Så ock Nord. Fam. bok. 17: 1138 (art. *Vinstorpa-ätten*). Den Carl Bengtsson, som i Tibells riddarlängd upptages som riddare år 1463 (men ej som R. R.) och som troligen föranledt Silfverstolpes uppgift, att Karl Bengtson till Vinsetorp var riddare nämnda år, måste vara en helt annan person. Vidare var sonen Georg (Göran, Örjan, Jörien) Karlsson säkerligen riddare, då han (två gånger) nämnes *dominus* af Sueno Jacobi. I Tibells riddarlängd upptages »*Georg Carlsson* (Gera). Höfvitsman på Öresten. V[äpnare] 1493, 1497. R[iddare]

¹ Ordet *annis* är underförstådt i den latinska versen.

1499.» Detta är den ifrågavarande mannen; uppgiften att han bar Gera-vapnet beror väl på en förväxling af sigillan under någon urkund, som beseglats af medlemmar af såväl Gera- som Vinstorpaätten. Styffe, sist a. st., kallar honom ock »ridd. och höfvidsman på Öresten». Jfr Nord. Fam. bok a. st.

Mot S:s uppgift, att K. B. måste ha »afidit före 1499» kan anmärkas, att det från S:s ståndpunkt bort heta: »senast 1499», alldenstund S. anser K. B:s hustru som änka ha dött nämnda år. Mannen kunde ju ha afidit samma år som hustrun; vi få nedan se, att han gjorde så.

Slutligen har jag den hufvudanmärkningen att göra mot Silfverstolpes ofvan anförda kommentar till epitafiet, att han bestämt årtalen för fru Katarinas och hennes sons död alldeles orätt. Han ansätter dessa årtal till 1499 och 1506, och Klemming har, a. a., biträdt dessa tidsbestämningar genom titeln »Epitaphium 1499, 1506». Vi skola närmare undersöka denna fråga.

Det ifrågavarande epitafiet är affattadt i tre distika; hvar annan vers är sålunda hexameter, hvar annan pentameter.¹

Det andra distikonet börjar med den vers, som innehåller årtalet för fru Katarinas död. Denna hexameter måste, såsom metern utvisar, skanderas på följande sätt:

»Scripsimus emcede iunctis tribus i simul exce».

Det var under medeltiden mycket vanligt att på sådant sätt taga årtalsbokstäfverna med in i versen, där hvarje årtalsbokstaf gällde såsom en stafvelse.

Det är således rätteligen »tre i», d. v. s. romerska siffrorna III (= 3), skrifna som småbokstäfver, ej det i versen icke utläsbara »tre iii», hvilket blefve det samma som nio, som här ofvan afses. Årtalet blir sålunda: Mcdxciii. d. v. s. 1493, ej 1499.

I följd däraf blir det andra årtalet eller det för sonens, herr Georg Karlssons, död: 1500, ej 1506. I Nord. Fam. bok, a. st., uppgifves, att herr »Örjan (Göran) Karlsson till Vinstorp» »dog, kort efter sedan han blifvit höfvitsman på Öresten (1498) . . ». Det af mig nu fastställda dödsåret 1500 passar bättre i stycke med denna uppgift, än det af Silfverstolpe antagna dödsåret 1506.²

¹ Om cesurförlängningen i *dominā* (andra pentametern) se min uppsats »Den gottländska Taksteinar-sägnen» i De Svenska landsmälen XIX: 6: 13, 28.

² I det nyss utkomna häftet 2—3 af andra bandet af Vestergötlands Fornminnesförenings Tidskrift meddelar Sanfrid Welin i en uppsats om »Öresten» en uppgift, hvaraf framgår, att herr Göran Karlsson bör ha varit död 1501. Detta stämmer ju väl med fastställandet af 1500 som hans dödsår.

Att »tribus iij» skrivits i st. f. »tribus i» beror tydligen på inverkan från det skrifna årtalets iii, som liksom anticerats vid nedskrifvandet af versen. Nedskrifvaren har för sin inre syn sett årtalet Mcdxciii.

Professor C. W. Skarstedt, som i sina Latinska sånger Lund 1888, öfversatt det epitafium, som innehåller denna tidsbestämning, har riktigt insett, att här blott är fråga om *tre år*. Det heter nämligen hos honom i en hexametrisk vers:

Då man skref MCD samt dertil III med XC
(läs: . . . em cédě . . . ĩ ĩ med éxce).

Men han har af (Silfverstolpe) och Klemming likväl låtit förläsa sig att öfver stycket ansätta det första årtalet till 1499 i st. f. 1493 (a. a., s. 83), hvilket dock torde böra rubriceras som endast ett tillfälligt förbiseende af Skarstedt, alldenstund han riktigt satt 1500 såsom det andra årtalet och riktigt öfversatt:

Sju år förflutit,
sen' sig herr Göran til modren har slutit
uti den samma jorden

(Den oriktiga versindelningen har Skarstedt fått från Klemming).

På alldeles liknande sätt som i nu afhandlade fall har årtalet 1513 angifvits i en annan strof af Sueno Jacobi, nämligen en som handlar om Varnhems brand den 14 april nämnda år.

Det heter i versen, att årtalet för branden finnes på följande sätt:

iij lege triplatum, simul x md sociatum,
d. v. »läs trefaldt i, tillika x lagdt till md».

Här visar också metern, att det måste läsas i, ej iij, fastän det senare skrivits; men tillika har här det rätta årtalet 1513 blifvit utskrifvet i styckets titel (»De casuali incendio . . in Varnhem anno Domini Mdxiii . . .»), så att här ingen tvekan kan råda om rätta årtalet.

Detta fall visar, att också ingen tvekan bör kunna råda om riktigheten af hvad här af mig anmärkts rörande rätta årtalet för Karl Benktssons af Vinsetorp frus död.

Hvad beträffar året för Karl Benktssons död, så framgår det af det föregående. Han omtalas som lefvande 11 febr. 1493 och hans hustru nämnes änka samma år. Alltså har han dött just detta år 1493, eller samma år som hustrun. Uppgiften i Nord. Fam. bok, a. st., att han dött »efter 1493», är, som vi se, ej riktig.

De rättelser af några årtalsbestämmelser, jag här gjort, äro ju i och för sig af föga vikt. Men dels är det ju alltid i sin ordning för personhistorikern att fastställa fullt exakta årtal, då sådant kan ske, i stället för att nöja sig med sväfvande eller oriktiga uppgifter, dels visa dessa rättelser — hvad som ju har sitt allmänna intresse —, att Sueno Jacobis tidsbestämmelser i epitafiet äro fullt riktiga, medan däremot dessa senare, med de upplysningar som i senare tider vunnits om herr Göran Karlssons lif, skulle framstå som oriktiga, så framt Silfverstolpes och Klemmings tolkning af epitafiet fått förblifva oemotsagd.

Maj 1903.

2. Två medeltida stormäns hittills oförklarade tillnamn.

Herr Karl Elineson kolpöga af Kalmar.

Riksrådet och riddaren *Karl Elineson (Aelencæson)*, förf. med anledning af sitt vapen förd till Sparre-ätten (se t. ex. Anreps Ättartaflor IV: 57, men däremot Wrangel och Bergström II: 418), kallas i Gamla Rimkrönikan *herra karl aff kalmara* (Klemmings upplaga v. 3984) och *Karl elina son* (v. 2338) samt i Erici Olai krönika *Dominus Carolus de Kalmarnia* (Script. Rer. Suec. II: 1: 96). Det är med anledning däraf, att han i andra årtiondet af 1300-talet var ståthållare på Kalmar slott (»Advocatus Calmarnie»), som han så nämnes.

Emellertid finna vi denne riddare uppkallad på ännu ett annat sätt i den gamla nordiska kronologi, som går till 1415 och finnes tryckt senast i *Scriptores Rerum Suecicarum* I: 1: 50 f. och förut i *Scriptores Rerum Danicarum* I: 387 f. samt i *Benzelius Monumenta historica* s. 91 f. Han kallas där (1318) *Dominus Carolus, Elene filius, dictus Kolpöye*, nämligen enligt läsarten i SRS. för de 5 första orden och för det sista ordet enligt SRD., som ha följt en ny afskrift af den i Uppsala Universitets bibliotek befintliga afskrift, som af dansken Stephanius »admodum vitiose» (enligt inledn. i SRS.) blifvit tagen af det i Köpenhamns brand 1738 förstörda originalet i Köpenhamns universitetsbibliotek, som Benzelius anser vara svenskt, Langebek åter (i SRD.) anser sig ej kunna med säkerhet bestämma som svenskt eller danskt. Hos Benzelius, som liksom SRD. har det felaktiga *Eleri* (f. *Elene*), läses också *Kolpöye* — därifrån har väl Anrep, a. st.

Kolpöje —, men SRS. ha *Kolpöye*. Läsorten med *ö* är säkerligen den rätta.

Utg. af SRD. I: 394, n. s., yttra vid detta ord: »Nonne legendum *Carolus Elinæ filius de Kalmare*» och utg. af SRS. (I: 1: 57, a. s.) uttala samma åsikt i bestämdare form, i det att *nonne* utelämnats. De synas anse, att »*Kolpöye*» eller »*Kolpöye*» är ett skriffel för *Kalmare*. Ett sådant skriffel är emellertid i anseende till skriftdragens olikhet ytterst litet sannolikt. *Kolpöye* är säkerligen något helt annat än *Kalmar*.

Närmast kunde det synas ligga att antaga, att äfven det förra vore ett ortnamn liksom det senare och att herr Karl Elineson så uppkallats efter någon gård med namnet *Kolpöja* (jfr nuvarande gårdsnamn *Kolparp*, *Kolpebo*, *Kulpetorp*; *öja* = *ö*). Ett sådant gårdsnamn kan emellertid ej uppvisas.

Då jag vid ett tillfälle framställde nämnda förklaringsförsök af det märkliga tillnamnet för en frejdad medeltidsforskare — som ej önskar se sitt namn nämndt —, fann han på en annan förklaring, som är mera sannolik än den nyss föreslagna.

Han menar, att namnet syftar på en egenhet i personens utseende: *öje* skulle vara sydsvensk form för *öga* och *kolp* skulle höra samman med dialektordet *kulpig* konvex. »Jag har känt» tillade min sagesman, »en man» som mycket väl kunde hafva fått ett sådant tillnamn. Ett annat analogt namn bars i min ungdom af en gesäll i Skara, som kallades af skolpojkar »glosögat». Namnet skulle då betyda: den som har mycket utstående ögon.

Jag vill härtill lägga följande anmärkningar. *Öja* för *öga* finns bl. a. i småländska dialekter. *Kulpig* (*kulpuger*, *kolpig*) är ett dialektord, som hos Rietz anföres från västgötskan m. fl. dialekter; det öfversattes af R. med »bukig, inböjd»(!). »Inböjd» måste vara skrif- eller tryckfel för »utböjd». I S. Hofs *Dialectvs Vestrogothica*, p. 186, öfversattes ordet med »bukig, bukätt, kullrig: *ventricosus, subrotundus*».

Att ett tillnamn afsåg en egenhet i en persons utseende var i medeltiden ganska vanligt. Se därom Djurklous uppsats »Om vedernamn och känningsnamn i äldre och nyare tider» i Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift IX: 38, där bl. a. ett namn *Glosöga* från Arboga Stadsböcker anföres.

Rörande detta sista ord *glosöga* kan här anmärkas, att det däremot i nysvenskan svarande ordet *glosögd* har tre helt olika betydelser: 1) »som har stora utstående och stirrande ögon» (Sundéns Ordbok), 2) »säges om människa och häst, när ögon-

stenen är omgifven af en hvitaktig ring»,¹ eller 3) »ena ögat på något sätt är olikt det andra». 2 och 3 i Dalins Ordbok, hos Wester, Schulten m. fl. som sätta ordet = fra. *vairon*. Ihre har blott betydelse 2, Lind både 1 och 2; o. s. v. Hos Hof, dial. Vestrog. träffas en fjärde betydelse: lat. »glaucus, cesius» d. v. s. *blå, blågrå*, som är den enda där angifna (beroende på ett missförstånd af Hof?) Då man ej kan säkert veta, hvilken betydelse ordet hade i medeltiden, är det icke visst, om tillnamnet *Glosöga* då hade samma betydelse som *Kolpöga*. Det är i alla fall ett exempel på att en egenhet i ögonen gifvit anledning till ett tillnamn. Hvad nu betydelsen af *kolpöga* beträffar, så kan det ju anmärkas, att alla ögon äro konvexa; men på ovanligt utstående ögon framträder ju detta tydligare än eljest. Det synes därför vara meningen med tillnamnet att angifva, att mannen i fråga haft ovanligt utstående ögon.

I våra dagar pläga ju starkt utstående ögon stundom anföras såsom tillhörande en degenererad aristokratisk typ. Det är då ganska anmärkningsvärdt att finna detta fysiska drag redan på 1300-talet uppmärksammat hos en högaristokrat.

Herr Karl Ulfsson antre af Tofta.

Den bekanta medeltida stormannen riksrådet och riddaren *Karl Ulfsson af Tofta*,² död 1407 vid omkring 90 års ålder,

¹ Med hänsyn till denna betydelse kan jämföras, att adjektivet *glosät* i värm-ländskan betyder »försedd med blås i pannan» (Magnusson, Tillägg till Adolf Noreens Ordbok öfver Fryksdalsmålet).

² I pärmebrefven: *af (aff) Toftom, Toptom, Thoftom, Thoptom, T(h)oftom, T(h)optom*, sällan *Typtom*, o. s. v. *Th*, som är mycket vanligt, är felaktigt skrifsätt för *t*, kanske genom förväxling med ett annat *thopt, thoft*, som visserligen ej kan uppvisas i fsve., men måste ha funnits där att döma af nysve. *toft* (i båt) jämfördt med fornnorska *þofta*. Det förra ordet är vårt *tomt* — namnet skrives också en gång [*aff*] *Thomptom* (Sv. Dipl. N. F. II: 207) —, som i fornsvenskan också hette *toft, toft*, hvilken senare form ännu lefver i sydsvenska dialekter. Formerna med *y, ø* äro icke några godtyckliga skrifvarianter till de med *o*, utan de förra hafva uppkommit genom *i*-omljud, beroende därpå att ordet är en ursprunglig *i*-stam; i en sådan stam kunde omljudna former växla med oomljudna. Ännu i dag heter gården både *Tofta* (ursprungligen genit. plural.) och *Tyfta*. — I flera andra medeltida ortnamn växla *i*-omljudna former med icke omljudna. Ett par märkliga exempel må här anföras. Den uppländska socken (Öfra) *Gran* heter både så och *Grän* (*Green*), det senare bildadt (liksom *nyt, nüt* för *not* efter pluralen *nyter, nötter*) efter en plural *græner*, som finnes i norska och svenska dialekter (i hvilka senare äfven singularen *grän* för *gran* finnes). En gård *Stång* i Östergötland

kallas i Erici Olai krönika — som går till 1464 — *Dominus Carolus Antra* (SRS. II: 1: 108). »Lege Carolus a Tophta», säger utgifvaren af SRS.; men ett sådant skriffel kan här omöjligen antagas. Jfr hvad som här nyss förut sagts om *Kolpöye*. I Biographiskt Lexicon . . ., XV: 69 har gjorts ett försök att förklara *Antra*, i det att detta förmodas vara »ett försök att öfversätta de Typtom: Toft?» Jag förstår icke rätt detta förklaringsförsök. *Antra* är ju neutr. plur. af subst. *antrum*, som betyder *grotta*, *hålighet*, och detta är ju något helt annat än *toft*. Hade man velat öfversätta detta ord på latin, hade det väl icke mött någon svårighet att finna det rätta däremot svarande latinska ordet (*transtrum*). Meningen i Biogr. Lex. är kanske, att *antrum* och *transtrum* förväxlats vid öfversättningen. Men detta är ju icke mycket sannolikt. Icke heller kallas herr Karl Ulfsson någonsin ensamt *Tofta* (för af *Toftum*, af *Tofta*), hvilket nämnda öfversättning borde förutsätta.

Jag förmodar, att äfven här föreligger ett personligt tillnamn. Men medan tillnamnet *kolpöga*, såsom vi funnit, afsåg en yttre egenskap, så torde *antra* afse en inre egenskap, ett karaktärsdrag. Äfven sådana tillnamn voro vanliga i forntiden.

Antra förmodar jag nu stå för *antra* (jfr i nysvenska den *goda mannen* för den *gode*) och vara bestämd form af ett adjektiv *anter*. Detta adjektiv lefver ännu i landskapsmålen i Östergötland, Kalmar län och Öland samt betyder enligt Rietz *driftig*, *arbetsam*, äfven *omtänksam*, enligt N. Linder (Om allmogemålet i Södra Møre härad, s. 29) *ifrig*, *rask*, *liftig* (äfven *städad*, *putsad*), enligt enskildt meddelande af lektor Linder på Öland: *ifrig*, *energisk*, *omtänksam*. Ett tillnamn med sådan betydelse kunde väl passa till den man, om hvilken det vid hans död sades, att han »miles egregius et nobilissimus in populo, fama et virtute præclarus, sciencia multa pollebat» (SRS. I: 1: 124, Vadstena-diariet), d. v. s. att »han var en utmärkt riddare, af ädlaste börd i landet, lysande genom rykte för mandom, framstående genom mycken lärdom», och i en annan skrift omkring 50 år efter hans död (nya början till Gamla Krönikan, v. 69, där han kallas *her*

heter i diplomten otaliga gånger *Stang(h)*, *Stang(h)* men en gång finns *Stæangh* (SRAP. I, s. 566); denna form har trängt in från den appellativa substantiva pluralformen *stangher*. — Dessa fall äro intressanta, ty de visa, huru lefvande för språkkänslan samhörigheten mellan ortnamnen och motsvarande appellativa substantiv kändes. De lämna ock nya bidrag till fornsvenska grammatiken. Här är dock ej platsen att närmare redogöra därför.

karl j toffta), sades, att om honom »myckit goth spordis opta», m. m. Man kan tänka sig, att han redan som ung gjort sig bemärkt för lysande gåfvor och då fått detta tillnamn »den raske», medan han vistades hos sin fader, herr Ulf Abjörnsson i Småland; denne var nämligen under många år lagman i Tio härads lagsaga.

Adjektivet *anter* är sannolikt en nybildning (liksom de småländska dialekternas substantiv *anter* ifver o. s. v.: »va[ra] i antern»). Jag förmodar, att adjektivet *anter* (neutr. *antert*) utgått från ett adjektiv i neutr. *annt*¹ (af ett utdödt maskulint *annr*) som ännu finnes i flera norrländska dialekter och i värmländskan samt fanns i fornnorskan. Här är icke platsen att närmare ingå på ordets utveckling; till jämförelse kan blott erinras om nydanskans adj. *ilter*, *vilter*, af hvilka det förra äfven finns i en svensk dialekt (östgötskan), samt svenska dialekters adj. *letter*.

Om sålunda *antre* måste antagas vara en nybildning, är det onekligen högst anmärkningsvärdt, att denna nybildning funnits här redan på 1300-talet.

* . . *

De nu undersökta orden *kolpöga* och *antre* — ja äfven *glosöga* — lämna intressanta exempel på hvilka märkliga bidrag till den fornsvenska ords-katten ännu kunna hämtas från de personliga tillnamnen och visa, huru önskligt det vore, att en fullständig samling af dem, lexikaliskt ordnade och vetenskapligt förklarade, komme till stånd. Vårt fornsvenska ordförråd kan icke dessförinnan anses vara fullständigt känt.

3. Ett adligt släktnamns uppkomst.

Ett sigill till ett pärmebref, utfärdadt i Linköping den 31 maj 1360, bär omskriften *S[igillum] Nicolai Steffanss[on]*, d. v. s. *Nils Steffanssons* sigill. Detta visar en sköld utan hjälm och i skölden »en snedbjelke belagd med tvänne sparrar» (Se SRAP. I: 141). Sigillet har sålunda tillhört en frälseman, som enligt det vid samma tid vanliga bruket nämnes med sitt förnamn och som tillnamn därtill fadersnamnet med tillagdt *son*. I det tillhörande pärmebrevet, som är på latin, kallas emellertid denne

¹ Uppgiften i Rietz' Dialekt-Lexikon I, 10, b., att i rimkrönikorna skulle finnas ett »*ant*, *andt*, skyndsamhet» beror, enligt benäget meddelande af prof. Söderwall, på ett misstag, hvarför dock här ej lämpligen kan närmare redogöras.

man, som jämte andra säges vara »medborgare» («conclivis») i staden och höfvitsman («prefectus») därstädes, *Nils i Stang*. Han kallas på detta sista sätt¹ i många bref, men aldrig, utom i nämnda sigill, med fadersnamnet och *-son*. Denna benämning, *Nils i Stang* är, eget nog, i öfverensstämmelse med den på denna tid för bönder brukliga namnseden. K. H. Karlsson har (Personhist. tidskr. I: 212) anført några exempel på att frälsemän så benämnts i början af 1400-talet, men säger sig ej ha anträffat »en enda högre frälseman nämnd på sådant sätt». Ett annat exempel, då en frälseman i ganska framstående ställning nämner sig sjelf på detta sätt, kan här påpekas. *Ingemund(er) i Thorp* (*Torp, Torphe, Torpa*), häradshöfding i Tuhundare på 1360—90-talen, kallar sig så som anförts i många af honom själf utfärdade bref, aldrig med farsnamnet, ehuru han i sitt adliga sigill kallar sig *Ingemundus Botvitss[on]*.

Nyssnämnda *Nils i Stang* kallas i åtskilliga bref *Nils Stang(h)*, i det att gårdsnamnet upptagits som tillnamn (se därom en min uppsats i tidskriften *De Svenska Landsmålen* XIX: 6: 16, 29).

Denne *Nils i Stang* eller *Nils Stang* hade en son vid namn *Staffan*, som af faderns nya tillnamn *Stang*, förmodligen efter tyskt mönster, gjorde sig ett ändå nyare tillnamn: *Stangenberg* (äfven skrivet *Stangenbyergh*, *Stanghabergh*). Hans fullständiga namn blef då *Staffan Nilsson Stangenberg*, såsom han en gång kallar sig, eljest *Staffan Stangenberg*² samt rätt ofta endast *Stangenberg(h)*, således utan förnamn (hvaraf man kan se, att nutidens bruk att ofta nämna män blott vid tillnamnet har gamla anor).

Vi kunna sålunda i detta fall följa ett tillnamns uppkomst genom tre utvecklingsstadier: *i Stang—Stang—Stangenberg*³ förutom hvad man skulle kunna kalla ett förberedande stadium, då endast fadersnamnet med *son* användes som tillnamn (*Nils Steffansson*).

¹ Ortnamnet skrives äfven *Stangh*, *Stangh* o. s. v.; om formen *Stangh* se här förut s. 70, n.

² I SRAP. I: 390 uppgifves, att omskriften i ett hans sigill till bref af 1377 lyder: *Sigillum Stepphani Stengnen* . . . ; men i verkligheten har sigillet tillnamn ingalunda en så förvrängd form, utan det står: *Stanghen* (be. . .), såsom synes å ett bättre bevaradt sigill till bref af 1382 (jfr a. a. I: 527).

³ Det kanske bör nämnas, att den nu lefvande svenska släkten *Stangenberg* i nyare tid tagit sig detta tillnamn och intet samband har med den medeltida släkten, som torde snart ha dött ut.

Karolinen

Georg Planting-Gyllenboga.

Meddel. af W. P.-G.

Georg Planting-Gyllenboga föddes den 1 februari 1682 och var son till majoren och jägmästaren öfver Västernorrland Gustaf Planting-Gyllenboga till Edeby i Raboskils s:n af Uppland och Maria Schildt (n:r 282). Under fyra år studerade han vid Uppsala akademi och blef därefter anställd som page hos riksrådet grefve Fabian Wrede till Östanå. Längre kom han dock ej att kvarblifva i denna befattning. Kriget bröt ut, och då tvekade han ej att träda i härens led, i hvilka hans förfäder före honom i fyra generationer redan kämpat. Valet föll på hans landskaps regemente, vid hvilket hans far och farfar stått, och utnämndes han den 13 april 1701, sålunda vid 19 års ålder, till rustmästare vid Hundra härads kompani. Regementet var då hemma i landet. Det hade med stort beröm under sin tappre chef, öfverste Otto Wilhelm Löwen, deltagit i Karl XII:s korta fälttåg mot Danmark. Beklädnaden hade emellertid ej före det hastigt påkomna krigsutbrottet kunnat sättas i nöjaktigt skick, hvarför det efter freden i Traventhal återsändts till Sverige. Manskapets rockar, skinnkläder och »karpuser» (kappor) voro nämligen 18 till 20 år gamla och alldeles utslitna. Lagning och nyanskaffning tog sin tid, hvilket var anledningen till, att det ej kom att medfölja den öfriga hären till Livland och få deltaga i slaget vid Narva. Snart var emellertid det värsta afhjälpt. Uniformen utgjordes nu af trehörniga svarta filthattar kantade med hvita band samt blå kappor med gult foder. De gamla rockarna behöllos dock kvar, så slitna de än voro. Kapporna fingo skyla dem. I slutet af april inskeppades regementet på flottan och öfverfördes till Reval, dit det anlände i midten af maj. Här dröjde det ej länge, förr än Georg Planting

skulle få sitt elldop. Den 7 juli hade hären nått Dunafloden, öfvergick densamma den 8 och slog den 9 fienden utanför Riga. Denna dag blef en hedersdag för den unga krigaren. På själva slagfältet utnämndes han af konungen till fänrik och beordrades likaledes af honom att föra regementets fana. Fullmakten kom den 7 september. 1702 deltog han i slaget vid Klissow, 1703 från maj månad i belägringen af Thorn, under hvilken hans frände, den unge löjtnanten vid öfversten friherre Erik Sparres värfvade infanteriregemente Claes Fredrik Planting-Gyllenboga,² den 30 juli led hjältedöden. Medan fästningens belägring pågick, tog han del i flera smärre krigsföretag, såsom i juni månad vid Strassburg, då öfverstelöjtnanten vid Lifregementet till häst Vessel förde befälet, och den 2 augusti likaledes vid Strassburg. Vid detta senare tillfälle var han med 45 man kommenderad på s. k. hästvakt. Han blef då anfallen af 500 polacker, men slog dem med mycken tapperhet tillbaka och tog 7 man till fånga. Alldeles utan blesstyrer gick det dock ej, i det han blef svårt huggen i högra handen. Den 12 april 1704 utnämndes han till löjtnant och deltog i öfvergången af Weichselströmmen samt i regementets alla ansträngande marscher under detta år. Så tillryggaldes t. ex. vid ett tillfälle 40 svenska mil på 10 dagar utan en enda rastdag. I juli 1705 åtföljde han regementet på dess marsch till Warschau och afsändes den 9 augusti att för dess räkning indrifva proviant, furage och pengar. Under fullgörandet af detta uppdrag var han utsatt för ständiga anfall från fiendens sida, men återkom lyckligt den 24 december till regementet med ett rikt byte. 1706 i januari var han med om tåget till Grodno. Det var under detsamma, som kölden var så ovanligt stark. Detta oaktadt måste de svenska krigarna ofta tillbringa natten under bar himmel. Framkomna till Grodno förlades de visserligen i uthus och lador, men det fattades dem bränsle. Hellre än att frysa refvo de då ned husen och gjorde af stockarna upp eldar, omkring hvilka de sedan lade sig på bara snön. 1707 den 6 december utnämndes han till den ansvarsfulla befattningen att vara regementskvartermästare. Vintern 1708 blef han vid regementets marsch genom Masurska skogen med sina furirer och furirskytte häftigt anfallen af de masurska bönderna vid en by benämnd Guba. I juni månad tågade regementet från Minsk till Berezina. Han blef då med en styrka afdelad att följa på dess högra flank och blef

² Ej upptagen i Svenska adelns ättartaflor.

därunder 3 mil från hufvudkolonnen vid en by anfallen af ett öfverlägset antal ryska dragoner. Med äkta karolinsk tapperhet slog han dem dock tillbaka och bemäktigade sig därvid en del boskap och 20 vagnar med allehanda lifsförnödenheter. Den 4 juli var han med vid Holofzin, där hans regemente höljde sig med ära. Här sårades han i vänstra låret af en »rännkula», hvilken han sedan fick behålla hela sitt lif. Så småningom sjönk den ned nedom knäet. 1709 den 7 januari var han dock åter med vid stormningen af Viprek, där regementet led svåra förluster, och dess dåvarande chef, öfverste de Frietzsky, stupade. Själf slapp han undan med en svår kontusion i högra axeln, af hvilken han dock sedan ofta hade stor olägenhet. Men kung Karls bussar dvaldes icke gärna länge på sjukbädden. Redan den 23 i samma månad finna vi honom som befälhafvare för en styrka, hvilken hade till uppgift att i byn Gurkij i Ukraine indrifva lifsmedel. Härunder blef han vid Sowotzin anfallen af 800 kosacker, hvilka kan dock med mycken tapperhet slog tillbaka. Den 26 februari 1709 utnämndes han för sitt välförhållande vid 27 års ålder till andre kapten vid Hundra härads kompani. I denna befattning kämpade han den 28 juni i det sorgligt minnesrika slaget vid Poltava. Upplänningarna stredo här med utomordentligt hjältetmod. De ledo också större förluster än något annat regemente kan uppvisa. Under slagets gång stupade sålunda chefen, öfverste Gustaf Stjernhök, öfverstelöjnanten Arendt Fredrik von Post och kompanicheferna. Då tog mot slutet af slagdagen Georg Planting befälet öfver de kvarlevande och likt lejon värjde sig dessa soldater mot den åttadubbelt starkare motståndaren, eldade af sitt befäls föredöme, framför allt af den sårade konungens. Denna strid har skalden Fredrik Sander i sin diktsamling Karlavagnen förevigat med följande ord:

Det var kaptenen Planting-Gyllenboga,
 Som dessa få församlade till slut,
 Och kämpade, som eldens sista låga
 Högt flammar upp, och tappert höll han ut.
 Kung Karl, som såg den ringa hopen fäkta
 Mot ojäm makt, framljungade i hast.
 Där veko ryssarna ett steg förskräckta,
 Då blefvo många hufvudskålar bräckta,
 Men bladet vände sig, den sega tågan brast.

Dock det blef slutligen fåfångt att sätta sig till motvärn mot öfvermakten. Vid Dnieper måste spillrorna af svenska hären

gifva sig fången. Bland dem, som då föllo i ryssarnas händer, var äfven Georg Planting, hvilken vid Poltava blifvit skjuten tvärt igenom högra låret. Hans öde delades bl. a. af hans fränder ryttmästaren Claes och kornetten Nils Planting-Gyllenboga, båda vid Lifregementet till häst, och löjtnanten vid Dalregementet Alexander Johan Planting-Bergloo. Hans »anteckningar om Upplands regementes öde vid och efter slaget vid Poltava» hafva varit till stor nytta för dess senare häfdatecknare.

Från Dnieper fördes Georg Planting till Saranski i Kasanska guvernementet. Här fick han uthärda »ett» efter hans egna ord »ganska svårt fångenskap». Under detsamma var han dock icke overksam. Därom vittnar bl. a. en bok, som än i dag förvaras i Westinska samlingen i Uppsala universitets bibliotek, nämligen en väl bibehållen oktav-volym skrifven af hans hand med en synnerligen ordentlig och redig stil. 540 tätt skrifna sidor af densamma utgöra en afskrift af I delen af biskop Ludvig Bailis bekanta uppbyggelsebok »Praxis Pietatis, dass ist Übung der Gottseligkeit.» 84 sidor innehålla en liten broschyr äfven den på tyska, ehuru af okänd författare, kallad »von der wahren Christlichen Andacht». Därtill komma ytterligare 131 sidor upptagande II delen af Praxis Pietatis. Själf har han antecknat, att han »in captivitate muscovitica» började afskrifvandet den 17 mars 1713 och avslutade detsamma den 17 september s. å.

Sedan fred blifvit sluten med Ryssland återkom han den 6 maj 1722 till fosterjorden och fick den 29 augusti 1723 öfverstelöjtnants karaktär med kaptens indelning vid Sigtuna kompani. Ehuru endast 40-årig var han dock redan åldrad i förtid af fältlifvets och fångenskapens hårda strapatser.

Det är gifvet, att för dessa hemvändande karoliner rätt mycket förändrats hemma i Sverige under deras långa bortvaro. Många hade äfven till en början ganska svårt att legitimera sig, mycket förändrade som de blifvit under årens lopp. Så var det äfven med Georg Planting, och af intresse i detta hänseende är ett bref från honom till hofrätten af den 5 april 1723, i hvilket det bl. a. heter: »Såsom under mitt långliga fångelse i Ryssland och bortovarande torde något här i fäderneslandet vara förelupit, som med tiden kan lända mig till skada och prejudice, ty finner jag mig föranlåten, sedan jag för en liten tid sedan ifrån fångenskapen är hemkommen, med denna min reservationskrift — — — i ödmjukhet att inkomma, förbehållande mig allan rätt och talan i det mig angå kan och torde finna nödigt till mitt bästa att vigilera,

anhållandes ödmjukeligen att detta till min säkerhet måtte i protokollet infördt blifva.»

S. å. eller 1723 trädde han i äktenskap med den 23-åriga Katarina Juliana von Post (n:r 687), dotter af den vid Poltava stupade vapenbrodern, öfverstelöjtnanten Arendt Fredrik von Post, och hans efterlevande maka Märta Beata Rosenstjerna (n:r 172). Hon var tillika Plantings kusins dotter, enär öfverstelöjtnant von Posts moder äfven hette Schildt. Bröllopet hölls enligt hans egen anteckning om detsamma den 23 juni 1723 kl. 4 e. m. på godset Löfsätra 1 ²/₂ mil från Stockholm och gjordes af brudens farbroder generalmajoren Wilhelm Mauritz von Post och hans maka Edla Kristina Rosenstjerna.

Äktenskapet välsignades med nio barn, af hvilka emellertid fyra dogo helt späda.

Georg Planting
 till Famil. Gullenboda.

Namnteckning 1732.

Med åren började dock smärtorna till följd af de erhållna blesstyrerna göra den tappre karolinen allt mindre tjänstbar, hvarför han redan nio år efter hemkomsten måste begära sitt afsked. Det är med synnerligen berömmande ordalag, som dåvarande chefen för Upplands regemente Otto Magnus Wolffeldt till konungen öfversänder denna hans anhållan. I sin skrifvelse af den 13 april 1732 säger sålunda denne bl. a., att som öfverstelöjtnant Planting »ej allenast uthärdadt det förflutna blodiga kriget, hvaruti han visat all den trohet, tapperhet och skicklighet, som en rättskaffens hurtig officerare väl anstätt, och honom mycken kunglig nåd samt särdeles beröm och gunstig åtanka hos dess förmän hafver förvärfvat, jämväl uti aktioner och drabbningar fått åtskilliga svåra blesstyrer, hvilka nu vid den annalkande åldern all mer och mer

honom plåga och utmatta, utan och jag i all sanning kan och bör lämna honom det goda vittnesbörd och loford, att han ifrån dess hemkomst utur fångenskapen intill denna stund hafver med en ogemen nit, åhåga och sorgfällighet troliga skött och bevakat alla de kommenderingar och hvarjehanda ämbetssysslor, som till förrättande af Eders Kungl. Maj:ts högst angelägna tjänst i någor måtto kunnat lända; fördenskull anhålles i djupaste underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täckes benåda honom med tillräcklig pension». Afskedet beviljades den 21 juni.

Han bodde de första åren efter hemkomsten från Ryssland på fädernegodset Edeby² i Rasbo Kils socken, men flyttade omkring 1728 till kaptensbostället Tibble i Vassunda socken, där han slutade sina dagar den 21 juli 1747. Stoffet hvilar i familjegravnen i Rasbo Kils kyrka vid sidan af hans 1757 aflidna makas.

Ett nytt Linné-porträtt.

De samtida porträtten af Carl von Linné äro många och af högst växlande värde. I kopparstick och träsnitt spriddes hans bild redan vid 1700-talets midt öfver hela den civiliserade världen. Senare dagar har det varit förbehållet att i monumental form återge »blomsterkonungens» gestalt och drag. Statyer af honom finner man ej blott i Uppsala och Stockholm utan t. o. m. i Wien och Chicago — i Donaustaden i det storartade naturhistoriska museets trapphall. Den vackraste skildring, som väl öfver hufvud taget finnes af Linné, är *Christian Erikssons* bekanta stora marmorrelief i Stockholms Nationalmuseum.

Gravyrporträtten af honom återgå i regeln till målade framställningar. Man kan i allmänhet vara ganska förvissad om att, när man bland gravyrer söker en historisk persons konterfej, finna dylika i bästa fall af andra-hands-kaliber. De målade porträtt, som af med Linné sam-

² Edeby ärfdes af hans son sedermera ryttmästaren vid Adelsfanan Gustaf Planting-Gyllenbåga, gift med Maria Katarina Willemsens (nr 949). Han försålde det emellertid 1783 till öfverstelöjtnanten Konrad Johan Stjernheim.

tida konstnärer utförts, hafva i de allra flesta fall af grafstickeln återgifvits, så t. ex. *Per Kraft d. ä:s* litet tunga prosaiska porträtt i Vetenskapsakademien, så *Alexander Roslins* berömda älskvärda skildring af den blide åldringen, ett porträtt, som träffas i den stora porträttsalen på Gripsholm, så äfven det mindre bekanta miniatyrporträtt från Linnés yngre dagar i professor *Tullbergs* samling i Uppsala, en miniatyr, som jag, utan fruktan att alltför mycket misstaga mig, vågar tillskrifva *Niklas Lafrensen d. ä.*

Utom dessa finnas dock flera andra icke jämbördiga samtida målningar, ej sällan af rent handtverksmässig art, ja, långt under hvad en *Scheffel* och en *Hallman* kunnat prestera, hvilkas mindre själfständiga tolkningar Hammarby och Uppsala universitetshus ha lyckan äga.

På allra sista tiden har emellertid dykt upp ett nytt i olja måladt porträtt, på hvilket den som skrifver dessa rader ville fästa uppmärksamheten. Det äges för närvarande af professor Tullberg, som äfven genom släktskap kommit i besittning af en mängd betydande Linnéminnen.

Det nämnda porträttet vardt förliden höst genom en tillfällighet funnet hos en konsthandlare i Stockholm och af professor Tullberg inköpt. Om dess proveniens för öfrigt känner jag blott, att det stammar från den stora *Bomanska* konstsamlingen, hvars skatter för en del år sedan skingrades åt olika håll. Dock hamnade åtminstone någon part i Nationalmuseet.

Af porträttet få vi en föreställning genom här vidfogade afbildning. Dess komposition är enkel. Inga breda later, inga afsiktligt anordnade draperier såsom ofta nog i de tidigare porträtten från vår s. k. frihetstid, vare sig de målats af Schwartz, Scheffel, Arenius eller den kunglige hofkonterfejaren Schröder. Rocken är gulbrun, västen af ljusrött, vackert skiftande siden, bakgrunden enfärgadt mörkbrun. Ansiktets karnation är hållen mycket varmt, och hela färgstämningen i bilden sammanhålles af en lätt och brunaktig helton. Någon mjukare modellering utmärker däremot icke tafians partier, och särskildt finner man anletsdragen rätt hårdt och skarpt återgifna. Det hela förefaller raskt måladt utan någon alltför öfverdrifven omsorg.

Ansiktet har dock ett verkligt uttryck, är i hög grad själfullt och blidt. Ju oftare man blir i tillfälle betrakta detsamma, dess mera vinner det, och skiljer sig härigenom från så många andra Linné-porträtt, som verka som tomma masker med blott en viss yttre porträttlikhet.

Men huru kunna vi då veta, att porträttet föreställer Linné? Å dess baksida finnes en målad inskrift: *Carolus Linnaeus 1737*, som synes vara samtidig med detsamma. Men en jämförelse med andra afbildningar bör naturligtvis verka mer utslagsgifvande. De flesta kända återgifva honom vid äldre år. Den ofvan nämnda miniatyren af Lafrensen d. ä. är dock en nästan samtida bild och därför här af stort värde. Den har sannolikt uppstått ej långt efter vårt konterfej och visar en obestriddlig likhet med detta så när som på en för en människas utseende liksom för ett porträtt ej oviktig detalj — näsan, hvilken å miniatyren är buktig, här däremot mera rak. Synnerligen

markerad framträder den buktiga näsan å det Scheffelska konterfejet.¹ Å det Roslinska och det Krafttska porträttet har den i nämnda hänseende betydligt reducerats, och å ett litet utmärkt vackert samtida reliefporträtt i *profil*² förefinnes icke den ringaste romerska böjning. Om vi med ledning af senare framställningar därför något korrigerar Lafrensens miniatyr, får densamma en med den nyfunna bilden mera öfverensstämmande karaktär.

Jag tvekar därför icke att i porträttet se Linné i hans yngre dagar. Blott i denna sin egenskap torde dess värde ej vara ringa. Härtill kommer så dess konstnärliga, som visserligen ej gör taflan till något mästestycke men väl åtminstone till ett medelgodt porträtt af intresse.

Men från hvilken skola och mästare torde det härröra? Mitt första intryck förde mig visserligen till den förmodan, att vi här hade med ett svensk tafla att göra, och att dess upphofsman vore att söka bland vår frihetstids äldre målare, ja måhända vore *Olof Arenius*. Ett viktigt faktum var dock härvid att beakta. År 1737 vistades nämligen Linné i Holland. Nu finnes väl den möjligheten, att den kunde uppstått hemma under hans frånvaro med ledning af någon för oss okänd äldre bild, men bra mycket sannolikare är det, att den eller skissen till densamma utförts på utländsk mark och särskildt i Holland.

Vi få då tvenne möjligheter: antingen är porträttets mästare en utländsk målare (en holländare eller en i Holland varande utlänning) eller en svensk, som där uppehöll sig vid tiden för Linnés vistelse i landet. I förra fallet blir frågan tämligen svårlöst, och vi äro inne på gissningarnas vida fält. I det senare torde däremot en rätt grundad hypotes kunna uppställas.

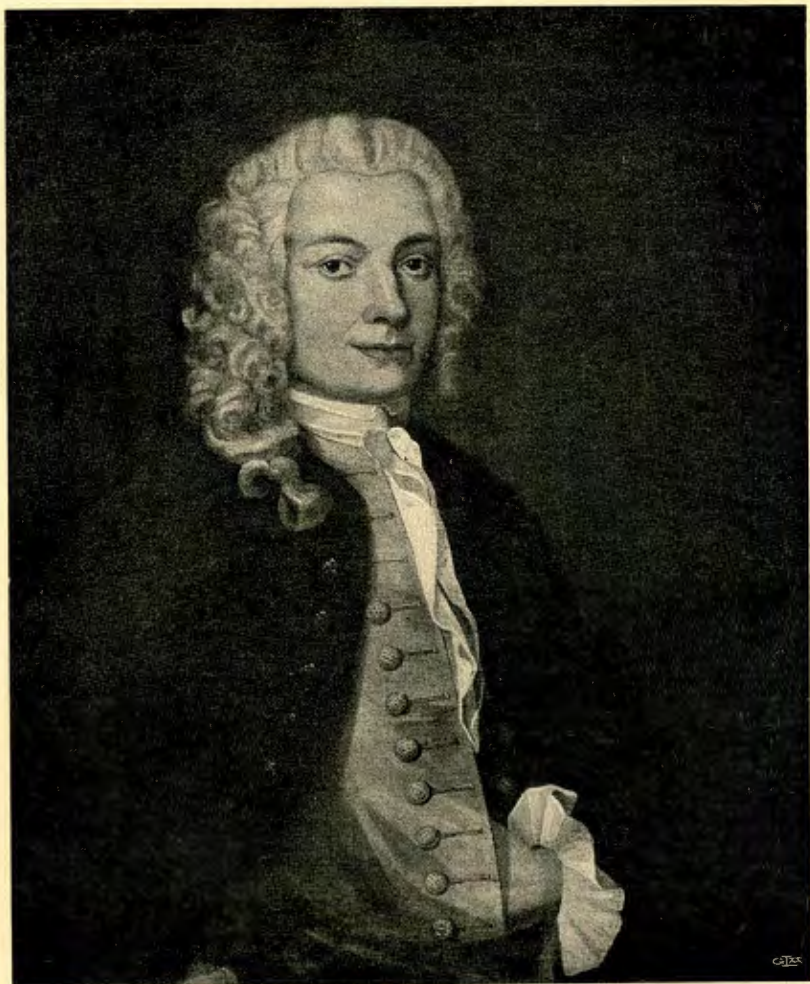
Innan jag för andra gången undersökt taflan, misstänkte jag äfven ett ögonblick, att den möjligen kunde härröra från en svensk konstnär, som vistades nästan hela sin verksamhetsperiod i utlandet och säkerligen skulle kunna anges som en aflägsen frände till Linné, nämligen *Sofonias Didrichs*. Denne var son till holländska församlingens kyrkoherde i Stockholm och hans hustru Elisabeth Krüger, dotter till handlanden Sofonias Krüger och Katarina Gertrud Morea, hvars släktskap med Linnés hustru med samma tillnamn jag f. n. ej känner men dock vågar förutsätta. Det vore ju ej alldeles otänkbart, att Linné kunde sammanträffat med den unge målaren i Holland.

En förnyad undersökning stärkte emellertid min förmodan, att ingen annan än *Arenius* vore taflans upphofsman. Särskildt behandlingen af ansiktet, dess skarpa teckning och hårda formgifning samt den varmt tonade karnationen syntes mig hänvisa på ofvannämnde konstnär.

Härtill kommer den omständigheten, att Linné och *Arenius* samtidigt uppehölo sig i Holland. Den senare hade begifvit sig dit 1729, hvarifrån han äfven besökte England. Haag har dock varit hans egentliga uppehållsort. Där gifte han sig med en dotter till batalj-

¹ Jag tviflar i hög grad, att Linné verkligen »suttit» för Scheffel.

² Äfven denna bild äger professor Tullberg, väl den främste kännaren af Linné-porträtten.

»CAROLUS LINNÆUS 1737»
(OLJEMÅLNING, TILLHÖR PROFESSOR TYCHO TULLBERG)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

målaren Isaak Cruus. År 1736 återvände han till Sverige. Nu står väl bak på tafians duk årtalet 1737, men kan detta förklaras antingen därigenom, att en skiss tagits där ute, som sedan hemma utförts, eller ock, med större anspråk på sannolikhet, att namnet och årtalet icke ditsatts af målaren utan af annan hand och något senare. Bestyrkt är i hvarje fall, att den nämnde konstnären och den afbildade *vid samma tid uppehållit sig i samma land, nämligen Holland*. Tafians karaktär synes vidare långt ifrån utesluta möjligheten, att upphofsmannen är Olof Arenius. Att porträttet är en kopia efter ett original af denne kan ju äfven sättas i fråga, men jag tror det icke.

Arenius finna vi sällan signera sina taflor. Ofta nog äro de af en synnerligen elegant hållning; tidens aristokrater läto honom gärna föreviga sina drag. Men så hade hans förebilder ej blott varit de gamla holländska porträttmålarna utan ock så sena modemålare som Kneller och Pieter Lely. Vårt porträtt är ju ganska enkelt och borgerligt, men tidens porträttister läto i regeln den första ståndsklassens medlemmar framträda på ett mer förnämt och stolt sätt än öfriga dödlige. Barocktidens traditioner visa sig häruti mycket sega, och Arenius gör från sina kolleger intet undantag.

Med dessa rader har jag emellertid endast velat påpeka tillvaron af ett gammalt konterfej, som utan tvifvel framställer den af vår forskningshistorias gestalter, hvars berömmelse gått längst, och till hvars visdom i ordets djupare mening vi ännu i dag med vördnad och värme lyssna. Till frågan om tafians konsthistoriska värde och plats skola kanske ännu bidrag kunna gifvas. Den af mig framställda förmodan må därför tills vidare gälla hvad den kan.

August Hahr.

Sören Norbys ättlingar.

Den märklige sjöhjälten Sören Norby tillhörde en obetydlig adelsätt på Fyen. Släkten, som kan ledas tillbaka till 1300-talet, förde i sitt vapen en klufven sköld med vänstra fältet deladt af en bjälke. Med Sören Norby framträdde den plötsligt ur sin obemärkthet, men försvann lika snart, då dess ende fräjdade medlem gick ur tiden. Släkten utdog dock först 1603 med en Henrik Norby, som blef ihjälslagen af några bönder i närheten af Odense.

Sören Norby själf var icke gift. Men enligt sägner, jämförda med samtida uppteckningar, skall han ha haft flera barn, som upptagit fädernens namn. Peder Svart omtalar i sin Gustaf-Vasakronika, att då Bernt von Mehlen 1524 sändes af konung Gustaf till Gotland, »sätte han i dagh medh Söffrin, drack gestebodh och pancketeradhe» och stod fadder åt ett hans barn. En Olof Norby lär ha uppfostrats af konung Kristian II, Leonard Norby skall ha varit Gustaf Vasas fånge på Kalmar 1525 och Bernt Norby blifvit bofast på Gotland.

På denna ö, om hvars besittning Norby förde sina mest ryktbara strider och där minnet af »den siste vikingen» länge bevarats, halft vördadt, halft fruktadt, lär enligt sägnen hans släkt ha fortlefvat. Men osäkra äro källorna för vår kännedom och obestämda de konturer, som traditionen gifvit åt släktsambandet.

En Peder Bengtsson Norby, som 1620 blef kyrkoherde i Rone på Gotland och dog därstädes 1655, enligt ett epitafium som ännu finnes i sagda kyrka, lär ha ägt handlingar, som bevisat hans härstamning från Sören Norby. Fadern Bengt Norby skall ha varit ägare till Takstens och några andra gårdar på norra Gotland och varit son till den ofvannämnde Bernt Norby, hvilken åter skall ha varit identisk med det barn, till hvilket Bernt von Mehlen 1524 var fadder.

Några andra källor än sägnerna stå oss icke till buds, och svårligen torde några skriftliga bevis vara att emotse. Namnet Norby har på Gotland burits af flera släkter, som tagit namnet

från någon af de många gårdarna med namnet Norbys. Men under 1600-talet var släktnamn bland prästerna på Gotland något så ovanligt, att man mycket väl kan misstänka härstamning från en inflyttad familj med ett äldre namn. Enligt samtida uppteckningar om Sören Norbys vistelse på Gotland har han varit bosatt på norra delen af ön; traditionen vet äfven att därom berätta, och ännu idag tror man sig kunna visa ruinerna af hans »slott». Peder Bengtssons ättlingar ägde sedermera i flera generationer det nämnda Takstens och andra gårdar på norra Gotland. Om släktsamband sälunda kan anses sannolikt, är det dock intet som bekräftar, att mellanleden burit just de förnamn, som här ofvan angifvits, ty det är först i våra dagar, som man nedskrifvit den fullständiga släktledningen.

Peder Bengtssons släkt har, liksom en stor del af de märkligare gotlandssläkterna, hufvudsakligen rekryterat prästeståndet. Ej mindre än 12 af de omkring 30 manliga ättlingarna ha varit präster. Den äldste af Peter Bengtssons söner, Tomas, var kyrkoherde i Rone († 1673) och kallade sig *Ronander*; det påstås att han under sin Uppsalatid fått bära smälek för sin härstamning från den gamla svenskfienden och att han därför öfvergaf namnet. Bertil Norby var kyrkoherde i Klinte († 1669), Kristen prost i Martebo och riksdagsman († 1694), den yngste sonen Olof var prost i Klinte († 1698).

Släkten Ronander utdog på svärdsidan år 1823 med Tomas Norbys sonson son tullnären Carl Ronander.

Sönerna till Bertil Norbys son Hans öfvergåfvo äfven fäderne-namnet och upptogo efter Garda socken, där deras fader var kyrkoherde, namnet *Gardell*. En sonson till Hans Norby var prost Nils Gardell, som vid 1800 års riksdag representerade Gotland i prästeståndet och slutligen blef biskop i Visby stift († 1813). Några släktmedlemmar ha beklädt högre poster inom den civila förvaltningen. Släkten Gardell fortlevver ännu på Gotland och i Skåne. En dotter till Bertil Norby var gift med kyrkoherden Nils Neogard i Östergarn, som 1717 försvarade sin hembygd mot de landstigande ryssarna, till dess han af dem blef bortförd i fångenskap.

Kristen Norbys ättegren är numera utdöd. Sonsonen Kristen Norby, brukspatron vid Takstens, dog 1769 utan söner, men han skall ha haft en yngre broder Olof Erik Norby, som, enligt uppgift af ättlingarna, var regementskvartermästare vid skånska kavalleriet. Dennes son Karl Petter återkom till Gotland, där hans

släkt några generationer var bosatt till dess den för några årtionden sedan öfverflyttade till Halland. Släkten utdog år 1900 med landbrukaren Karl Erik Norby, hvars son Karl Niklas affidit redan 1898 utan manliga arfvingar.

Olof Norbys ättegren är måhända den märkligaste. Sonen Nils Olofsson, som efter studier och omfattande resor i Tyskland kallades till professor i Åbo, men slutligen återkom till Gotland såsom kyrkoherde († 1742), betraktades som en af sin tids mera lärda män. Han talade en mängd språk och stod i korrespondens med framstående vetenskapsmän. Linné, som träffade honom under sin gotländska resa, anmärker, att han var »en genomlärdd man, af oändlig mycken lectyr, sådan vi icke förmodat att här finna liggande gömd bakom buskarna».

En brors son till Nils Olofsson var öfverste Johan Norby, hvilken först utmärkte sig i ryska kriget 1788—90 och sedermera såsom chef för Vendes artilleriregemente deltog i Pommerska kriget, där han stupade 1807. Med honom utdog den yngsta ättegrenen.

Släkten Norby fortlevver sålunda på manssidan endast under namnet Gardell. En del andra gotlandssläkter med namnet Norrby — exempelvis den, hvilken professor Karl Norrby i Uppsala tillhör — hafva icke något samband med Peder Bengtssons eller Sören Norbys släkt.

På kvinnolinien däremot är det många familjer, som kunna göra anspråk på härstamning från den märklige höfdingen. Släkterna Cramér och Herlitz ha sålunda varit ingifta både i grenarna Ronander och Gardell, vidare Bahr, Kolmodin, Broander, Köhler, Ihre, Bachér, Gustafsson-Berg, Falk, Fegræus, m. fl. Adliga ätterna von Hökerstedt, Appelmann och Möllerhjelm hafva också varit gifta i den Norbyska släkten. Peder Bengtssons dotter Kristina var genom giftermål med Johan Classon stammomoder för adliga ätten von Lingen. Friherre Reinhold Johan von Lingen, sonson till Johan Classon, uppger i sin till Riddarhuset inlämnade genealogi, att hon var ättling till Sören Norby.

H. R.

Huru min farfar blef adjutant hos Adlersparre samt ett och annat om revolutionen 1809.

Meddeladt af kommandörkapten **C. G. Flach**.

Bland min fars, framlidne kabinettskammarherren *S. A. Flach*, efterlämnade papper finnes nedanstående lifliga skildring öfver hans fars, majoren *E. G. Flach*, första bekantskap med fosterlandsvännen *Georg Adlersparre* och anställning i dennes stab vid revolutionsutbrottet inom västra armén äfvensom öfver marschen till Stockholm år 1809. Denna skildring är nedskrifven af min far under min farfars diktamen och torde äga ett mera allmänt intresse. Mig veterligt har den ej i sin helhet varit förut publicerad, men delar af densamma finnas anförda i *1809 års revolution och dess män* af C. A. Adlersparre.

»Min första bekantskap med dåvarande öfverstelöjtnanten Georg Adlersparre gjordes om sommaren 1808 vid Eda skansar, där han i egenskap af öfverste-adjutant af dagen hos 'en chef kommenderande generalen' friherre Armfelt hade högsta befälet öfver den så kallade högra flygeln af västra armén. Jag var då såsom löjtnant tjänstgörande vid Närkes och Värmlands regementes jägare, hvilka voro förlagda vid förposterna, och hade sällan tillfälle till närmare umgänge med vår befälhafvare, förrän om hösten nämnda år, då jag såsom stabsadjutant hos 'en chef kommenderande generalen' blef anställd till tjänstgöring hos dåvarande majoren friherre Carl Ankarsvärd, hvilken i egenskap af öfveradjutant af dagen emottagit befälet öfver en s. k. flygande kår, hvars ändamål var att ständigt oroa fienden. Under denna tid träffade jag ofta Adlersparre vid de täta och förtroliga konferenser, hvilka han hade med friherre Ankarsvärd och hvilka sannolikt hade afseende på den tillämnade revolutionen. Min ungdom och låga grad i armén utestängde mig från delfående af planen för densamma och, då stilleståndet med Norge afslöts och svenska armén om hösten 1808 gick i vinterkvarter, fick jag per-

mission att vistas på mina föräldrars egendom Nordkärr i Dalsland. Jag tillbringade där hela vintern tills i februari 1809, då jag afreste till Karlstad, där Adlersparre, skild från all tjänstgöring vid armén, sig då uppehöll och vistades endast såsom privatman. Han var dagligen där tillgänglig för de besök, hvarmed han öfverhopades, men aldrig föreföll något politiskt samtal hos honom i mer än en persons närvaro. Hans skämtsamma lynne, hvilket närmade honom till ungdomen, förde alltid samtalet på glädtiga ämnen och särdeles på det vackra könet. Att jag med nöje och hela min ungdoms liflighet sökte denna umgängeskrets var naturligt, särskildt som jag började ana, att någon stor politisk händelse var i fråga att utbryta under ledning af vår forne chef, hvilken hade tillvunnit sig hela arméns odelade tillgifvenhet och hvilken nu omfattade mig med lika mycken vänskap som förtroende.

Någon dag i mars månad före den 7:e, under hvilken tid friherre Ankarsvärd vistades i Stockholm, för att göra sig under rättad om utgången af den uppgjorda planen för Gustaf IV Adolfs arrestering, blef jag af Adlersparre efterskickad. Vid inträdet i hans rum fann jag hans af kvickhet och glädtighet alltid blixtrande ögon ovanligt allvarsamma och blicken mörk. Efter en kort nickning åt mig tillreglade han de tvenne dörrar, som ledde till hans rum, och började följande samtal:

'Jag har fattat tycke för Er, min unge vän, och se däruti orsaken, att jag meddelar Eder ett förtroende, som jag icke lämnat till någon af Eder grad i armén och af Eder ungdom. Mitt beslut är fattadt; det alltför länge lidande fäderneslandet måste räddas från att blifva härjadt, brändt, inkräktadt och slutligen deladt af Napoleon och Alexander. De i Värmland förlagda trupperna hafva erbjudit sig att för sådant ändamål följa mig till Stockholm. Allas beslut är härvidlag frivilligt, och jag frågar således blott: Vill Ni, min vän, följa mig såsom adjutant, så såge jag det gärna? Men kom ihåg, att beslutet leder till stupstocken eller äran att hafva bidragit till fäderneslandets frälsning. Min vän är fattig, har väl en ännu lefvande åldrig far; — lägg dessa förhållanden i den ena vågskålen och fäderneslandets sak i den andra — och besinna noga, innan Ni tar Edert beslut. Mina föräldrar finnas ej mer; jag äger således inga ömmare band, som fästa mig vid lifvet; det tillhör endast fäderneslandet.'

Efter dessa ord fanns hos mig icke mer än en tanke, och den var att följa Adlersparre i lif och död. — Jag blef hans

adjutant. Friherre Ankarsvärd återkom från Stockholm, om jag minnes rätt, dagen före revolutionsutbrottet den 7:e mars och medförde den underrättelsen, att allt misslyckats i hufvudstaden. — Jag var närvarande, då Ankarsvärd afgaf sin rapport till Adlersparre, hvilken af honom upptogs med mycket lugn under tillkännagifvande, att trupperna följande natten skulle inrycka i Karlstad för att marschera till Stockholm. Under afbidan på deras ankomst satt jag inlåst ensam med Adlersparre i hans rum och nedskref den proklamation till svenska folket, hvilken skulle tryckas om natten och hvilken Adlersparre liggande på en soffa dikterade.

Måhända af en beräknad försiktighet såg man aldrig hos honom bläck och penna. Jag måste således söka dessa materialier hos hans husvärd. Då jag återkom med dem, yttrade han under sitt vanliga skämt och leende: 'Det är ju vackert att skrifva proklamationer emot sin kung och icke hafva råd att hålla sig penna och bläck.' — Efter fulländadt arbete och under afvaktan på rapporten om truppernas ankomst var han vid det gladaste lynne. En med mig jämnårig yngling kunde ej välja mera skämtsamma samtalsämnen, än han gjorde. Jag måste redogöra för alla stadens unga damer, hvilka under kriget fått namn af *det vackra landtvärnet*. — Ändtligen ankom en af hans adjutanter, dåvarande kornetten vid Västgöta kavalleri, numera landshöfdingen, baron Palmstjerna med underrättelse, att trupperna voro vid tullporten. I detta afgörande ögonblick fästade jag hela min uppmärksamhet på Adlersparres anletsdrag för att utforska, om detta budskap skulle i dem göra någon förändring. Jag kunde ej upptäcka den minsta. Med oförändrad glädtighet och under hans vanliga smålöje yttrade han till baron Palmstjerna dessa ord: 'Hälsa krigskamraterna ifrån mig och säg dem, att de hafva alltid varit mig kära, men aldrig hafva de varit *så* välkomna som nu, de skola ej länge få vänta på mig.' — Baron Palmstjerna gick; Adlersparre tog genast på sig sin uniform för att följa efter. Vid utgåendet i dörren märkte han, att han glömt sin sabel, då han vände om och under skratt och vänlighet yttrade till mig: 'Vid ett sådant högtidligt tillfälle som detta, måste man väl hafva sin sabel vid sidan.' —

Han gick till torget, där trupperna voro samlade, tilltalade dem helt kort och återvände hem att expediera nödiga order.

Allt hade således lyckats inom Värmland, där entusiasmen för vår sak var allmän; den unge ädlingen grefve Löwenhjelm

från Long satte sig såsom volontär i ledet af en skvadron i simpel husarmundering. Men andra lika viktiga punkter fordrade uppmärksamhet. I Vänersborg kommenderade 'en chef' för hela västra armén generalen friherre Bror Cederström. Han var ej invigd i revolutionsföretaget, emedan man ansåg det fruktlöst att öfvertala honom därtill. Däremot var hans närmaste man, dåvarande öfversten friherre Carl Hindrik Posse (sedan H. E. generalen grefve Posse), med hvilken Adlersparre alltsedan deras fångenskap i Ryssland under 1788 års krig var nära lierad, från början underrättad och ense om företaget. Hösten 1808 träffades dessa herrar en dag å landsvägen emellan Uddevalla och Strömstad, som det syntes, Posse uppsökt af Adlersparre. De stego ur sina vagnar, gingo vid pass 100 steg på sidan af vägen i en uppplöjd, smutsig åker. Bådas staber stannade vid vagnarna. Efter $\frac{1}{4}$ timmes samtal tillkallades ensamt Posses adjutant, dåvarande kaptenen, numera generalmajor Boij, en ung, determinerad man, hvilken redan under kampanjen i Tyskland 1805 och 06 hade vid icke fyllda 20 år utmärkt sig såsom tapper och bestämd. En sådan yngling kunde ej annat än tillvinna sig Adlersparres uppmärksamhet och förtroende. Han tillsporde honom genast: 'Sedan detroniseringen är gjord och ständerna sammankallade, hvem böra vi då välja till tronföljare?' Boij föreslog då prins Carl August samt framställde föreningen med Norge såsom en följd af detta val. Detta förslag gillades genast af Adlersparre. Konferensen slutade dock, utan att något definitivt afgjordes, endast ömsesidiga förbindelser till den största tystlåtenhet. — Under vintern 1809 hade Adlersparre och Posse ett hemligt möte på Ökne gästgifvargård i Gillberga härad af Värmland, där den proklamation af Adlersparre upprättades och gillades, hvilken, som förut nämnt är, han för mig dikterat till afskrift. Possen, som nyligen fått Skaraborgs regemente af Gustaf Adolf, började vackla, så att meddelanden emellan honom och Adlersparre upphörde. Bref från denne senare besvarades ej. Strax efter truppernas inryckande i Karlstad närmade sig någon af det högre befälet till Adlersparre med förfrågan om hans ställning till Possen. Han svarade då: 'Jag hvarken har eller vill hafva några kommunikationer med honom; han har en gång svikit mig.' Man invände då, 'att han med vänstra flygeln af västra armén var starkare än vi och att han kunde anfälla oss i ryggen'. 'Då vänder jag om och slår honom, ty vår sak är fäderneslandets, och den är mogen', blef Adlersparres svar.

Ändtligen lyckades man öfvertala honom att åter närma sig till Posse men icke att skrifva ett ord. Åt mig uppdrogs att, förklädd som bonde, smyga mig igenom vänstra flygeln för att söka upp Posse, som ansågs hafva sitt högkvarter vid Qvistrum. Den enda instruktion jag af Adlersparre fick, innefattades i dessa ord: 'Bed icke Posse om något; underrätta honom blott om, hvad här passerat. Tala vid hans raske adjutant Boij; denne yngling har både hufvud och mod.'

Jag skyndade genom natt och dag till Qvistrum. Vid ankomsten dit var baron Posse afrest till Uddevalla. Jag hann upp honom på gästgifvargården näst därintill, då jag genast hälsades af honom med den kända mörka blicken, som, då han var uppbragt, skuggade hans eljest vackra anletsdrag. Hans första ord voro: 'Jag kan förstå, att det olyckliga steget är taget, då Ni är här.'

'Jag förstår ej, hvad herr baronen menar', blef mitt svar; 'jag är här för att underrätta därom, att revolutionen utbrutit i Karlstad', tillade jag.

Han: 'Just det kallar jag det olyckliga steget. Jag borde arresterera Eder.'

Jag: 'Herr baron borde besinna sig, innan ett sådant steg vidtages. Vår sak är fäderneslandets.'

Han: 'Följ med mig till Uddevalla, så få vi talas vid.'

Jag följde med till Uddevalla. Baron Posses uppsyn blef allt mörkare och mörkare under ett oupphörligt ogillande af företaget, särdeles med afseende på Adlersparres personlighet, om hvilken han yttrade, 'att han var en jakobin, en lycksökare, som vidtagit detta steg endast för att svänga sig själf upp, och att han (Posse) skulle snarare vara på vår sida, om vi hade en annan chef. Dessa förolämpande uttryck satte mitt unga blod i häftigt omlopp, och jag svarade: 'Jag är ej hitkommen för att negociera med herr baron och ännu mindre för att höra otidigheter om min chef. Min beskickning innefattar ej annat än en attention mot herr baron, hvartill öfverstelöjtnant Adlersparre låtit öfvertala sig. Vi hafva kastat första stenen, och vi få själfva svara för det. Farväl, herr baron! Jag förmodar, att intet hinder möter för mitt återvändande till Karlstad?'

Utan att svara ett ord lämnade Posse rummet, hvarvid jag fick några minuters samtal med hans adjutant, min ungdomsvän och forne kadettkamrat, Boij. Snart erfor jag, huru lifvad och bestämd denne var för vår sak, om hvars utgång han hyste helt

andra tankar än sin chef Posse, och lofvade han att *genast* tala vid honom därom. Sedan detta samtal ägt rum, återkom baron Posse mera lugnad och yttrade fogligt: 'Flachen får återvända till Karlstad. Säg Adlersparre, att jag ej kan lofva att vara *för*, men att jag ej skall vara *emot* honom.'

Jag skyndade åter tillbaka, uppbragt öfver Posses yttrande om min chef och osäker om, hvad jag borde säga Adlersparre. Men då Posse lofvat att ej vara emot oss, så ansåg jag detta löfte, med afseende på sinnesstämningen i landet, nära nog det samma, som att han var för oss, särdeles efter de försäkringar, hvilka jag erhållit af den bestämde Boij, hvadan jag, med kändedom om Adlersparres stolta lynne, beslöt att icke nämna ett ord till honom om utfallen till följd af Posses mörka sinnesstämning, utan sade jag honom blott, att Posse var bra och att jag trodde, att han snart skulle bestämma sig för vår sak. Adlersparre, som då redan fått underrättelsen om, att Örebro var revolutionärt, att landshöfdingen därstädes äfvensom chefen för Lifregementets husarer voro arresterade, emottog mina meddelanden under synbar glädje och yttrade: 'Nu känner jag igen min gamle vän Possen' — hvarefter täta kommunikationer dem emellan uppstodo, och Posse förklarade sig snart som en revolutionens man. Snart efter vårt intåg i Stockholm inställde han sig där, och vårt första möte var i Adlersparres salong. Vi hälsade vänligt på hvarandra, jag småleende, under det jag aflägsnade mig för att lämna de gamla vännerna tillfälle att samtala med hvarandra. Posse kom efter mig yttrande: 'Flachen går väl ej bort, jag vill tala vid honom sedan.' Jag stannade i expeditjonsrummet. Efter något mer än en halftimmes förlopp kom Posse ut från Adlersparre och begärde få tala med mig. Hans ord voro: 'Flachen blef väl bra förundrad öfver mina yttranden i Uddevalla, men jag fällde dem endast, för att Ni skulle blifva så mycket försiktigare.' Han frågade mig sedan, om jag hade berättat för Adlersparre, hvad han yttrat om honom i Uddevalla, hvartill jag svarade: 'Nej — men utgången har visat, hvilken af oss, som hade rätt.' Då svarade han: 'Det var mer än jag kunnat vänta af Flachen, och för hvilket jag alltid skall hålla honom räkning.' Ett och ett halft år därefter uppförde han mig alldeles ovetande från löjtnant vid Närkes och Värmlands regemente samt kapten i armén på förslag till 2:e major vid sitt regemente, hvartill jag äfven befordrades, och Adlersparre dog okunnig om Posses yttrande i Uddevalla.

Denna episod vittnar om det djärfva mod och den själfständiga karaktär, som utmärkte Adlersparre vid alla tillfällen, då fråga var att taga sitt parti. Många, utan att på ett närmare håll se och djupt bedöma dessa egenskaper hos Adlersparre, skola anse denna liknöjdhet för Possens beslut såsom en planlös underlåtenhet att trygga revolutionens framgång; men det var Adlersparres öfverlägsna förmåga att bedöma sinnesstämningen i landet, höjden af nationens lidanden och dess uttömda krafter att längre understödja Gustaf Adolfs förstörande krig, hvars planlösa utförande slutligen lämnade ryska kosackerna fast fot på svensk botten, hvilket från första stund slöt kring hans person den ringa styrka, som i Karlstad öppnade revolutionen, och hvilket hos Adlersparre vid ett tillfälle framkallade det yttrandet till mig: 'Hela Sverige skall sluta sig till oss.' Denna sanning låg visserligen till grund för den stolthet, hvarmed han upptog Posses vankelmod, hvilket han nog insåg snart skulle bestämmas 'par la force des choses'.

Också var vår marsch från Karlstad till Stockholm ett triumftåg, som i mindre skala skulle kunna jämföras med Napoleons från Elba till Paris. Öfverallt mottogos vi af folkets jubel och med öppna armar. De publika kassorna öppnades för oss utan motstånd, och det ena regementet efter det andra slöt sig till våra fanor. — På Sunds herregård, Adlersparres högkvarter, nära Åtorps gästgifvargård mötte oss dåvarande löjtnanten vid Lifregementes dragoner Pantzerhjelm med underrättelse om, att konungens arrestering, som varit i fråga att verkställas vid Beckers värdshus, blifvit af dåvarande kungl. sekreteraren, numera landshöfdingen, Hans Järta afstyrkt; att general Adlercreutz vägrat, att någonting företaga af skäl, att ingenting vore förberedt och att föreningen i Stockholm hade hela sitt hopp fäst vid västra arméns snara ankomst dit. Adlersparre sammankallade genast sina officerare, meddelade dem med vanlig öppenhet det ankomna budskapet och frågade dem, huru de ville göra. Därpå följde ett enhälligt svar: 'Vi följa herr öfverstelöjtnanten i lif och död.' Pantzerhjelm återvände med detta svar jämte detta tillägg från Adlersparre: 'Hälsa Hans Järta från mig och säg honom, att det svenska blod, som varder rinnande, det varder rinnande öfver hans hufvud.' Med denna anda hos chef och underlydande fortsattes marschen till Örebro, där vi underrättades om Gustaf Adolfs arrestering och att hertigen af Södermanland hade såsom riksföreståndare emottagit riksstyrelsen. Denna underrättelse tycktes

ej göra något angenämt intryck på Adlersparre. Från denna stund blef han mera sluten inom sig själf. Hans öppna förtroliga meddelanden upphörde äfven för hans närmaste omgifning, och en vida större nedslagenhet visade sig då hos honom, än vid revolutionens utbrott i Karlstad. Orsaken härtill utgjorde föremål för mångas gissningar, hvilka dock tycktes förena sig i den slutsatsen, att denna viktiga tilldragelse rubbade den plan för revolutionens utgång, som han slutit inom sig, utan att meddela till någon.

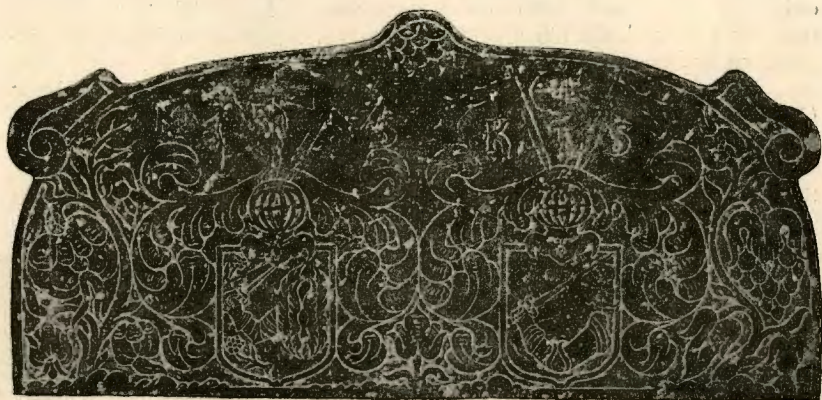
I Västerås mötte oss dåvarande öfveradjutanten major Björnstjerna (numera H. Ex. grefve Björnstjerna). Han lifvades af samma anda som vi, hvilket var oss så mycket angenämare, som denne unge, tappre krigare kom till oss från den upplösta finska armén med lagrar skurna vid Sikajocki, Lappo, Alavo, Idensalmi och Oravais.

Allteftersom vi närmade oss Stockholm, ökades Adlersparres mörka utseende; intrigerna mot honom och truppernas inryckande i hufvudstaden hade redan börjat sitt spel. Under negociationen härom hade han sitt högkvarter i Tibble gästgifvargård, i hvars trakter trupperna voro förlagda; dagen nalkades för vårt intåg i Stockholm. Vid Järfva värdshus mötte oss ridhästar från det kungliga stallet att begagnas af Adlersparre och hans talrika stab. Redan vid tullporten mötte en oräknelig folkmassa, hvaribland många af Adlersparres gamla bekanta närmade sig honom med lyckönskningar, hvilka besvarades med hans vanliga glädtiga hälsning, och då någon bland dem yttrade, att herr öfverstelöjtnanten kommer ännu ihåg oss, svarade han: 'Det är väl just *nu*, som jag minst bör glömma gamla vänner.'

Tåget fortsattes Drottninggatan utföre under oupphörliga hurrarop från folkmassan. Alla fönster voro uppfyllda af fint klädda damer, hvilka med sina viftande näsdukar hälsade oss välkomna. Vägen togs därifrån öfver Gustaf II Adolfs torg, Mynttorget, Nygatan åt Skeppsbron, där trupperna emottogos och hälsades af riksföreståndaren, åtföljd af Adlercreutz jämte stab. Under folkmassans hurrarop vid Skeppsbron yttrade Adlersparre åt mig: 'Kom ihåg mina ord, att det pack, som nu hurrar för oss, är om några dagar färdigt att stena oss.' Så hade han läst historien och folklynet.

Från Skeppsbron begaf sig Adlersparre med sin stab upp till slottet, där riksföreståndaren gjorde honom bekant med Adlercreutz. Dessa revolutionens hufvudmän hade förrän då icke träffat hvarandra.»

Några stenar med allians-vapen.

Bland Nordiska museets förvärf under år 1902 finnes äfven den sten ofvanstående bild visar. Själfva stenen är någon sorts röd kalksten. Dess längd är 950 mm. och största höjd 465 mm. Orneringen är gjord i så låg relief, att det blef nödvändigt att krita densamma, för att ornamentiken skulle framträda. Stenen är, som synes, väl bibehållen så när som på en fläck, där den är skadad genom nötning. Med liknande ornamentik och af samma material finnes i museet och på Skokloster flera byggnadsdetaljer, och allt antyder, att fabriktionsorten måste sökas någonstädes i västra Östergötland. Vid närmare studium af de å stenen inhuggna vapenbilderna bekräftas äfven denna förmodan.

Af de tvenne bilderna innehåller den vänstra — från åskådarens sida — familjen *Rosensvärd*s vapen, den högra hänvisar på adliga ätten *Svärd*. Att döma af initialen M. har stenen tillhört *Magnus Persson*, som 1653 adlades med namnet *Rosensvärd* men icke introducerades på Riddarhuset (se Schlegel-Klingspors Åttartaflor). Han var löjtnant vid Östgöta regemente och afled 1677 utan manliga arfvingar. I Röks kyrka, där han begrafdes, finnes hans hufvudbanér uppsatt.

Hans hustru i första giftet tillhörde ätten *Svärd*, om hvilken *Anreps* Åttartaflor ej ha mycket att förtälja. Antagligen var hon dotter till *Jöns Hansson*, ryttmästare för en fana Östgöta ryttare, enligt uppgift adlad under *Karl IX:s* tid och 1627 introducerad på Riddarhuset. Åttartaflorna känna intet om *Jöns Hanssons* ättlingar.

Ifrågavarande sten är antingen öfverdelen af ett epitafium eller öfverliggare till en öppen spis. Dylika föremål ha ej sällan en dekoration likartad med den som här förefinnes. Hvar stenen varit uppsatt är ej bekant, då ingen upplysning om dess ursprung lämnats vid öfverlåtelsen till museet. Undertecknad vore synnerligen tacksam, om några anvisningar därom kunna lämnas.

Det gamla säteriet Näsby i Täby socken af Stockholms län hör ej till de egendomar, som någon längre tid varit stamgods för någon släkt. Egendomen var under en kort tid på 1800-talet säteri inom Cronhielska familjen men inköptes för en tid sedan af ingenjör C. R. Lamm. Vid sista ägareskiftet var hufvudbyggnaden en ruin efter en eldsvåda, som kort förut härjat densamma. I en källare anträffades den äldre af de båda här afbildade stenarna, hvilka efter hvarandra utgjort en prydnad för hufvudingången.

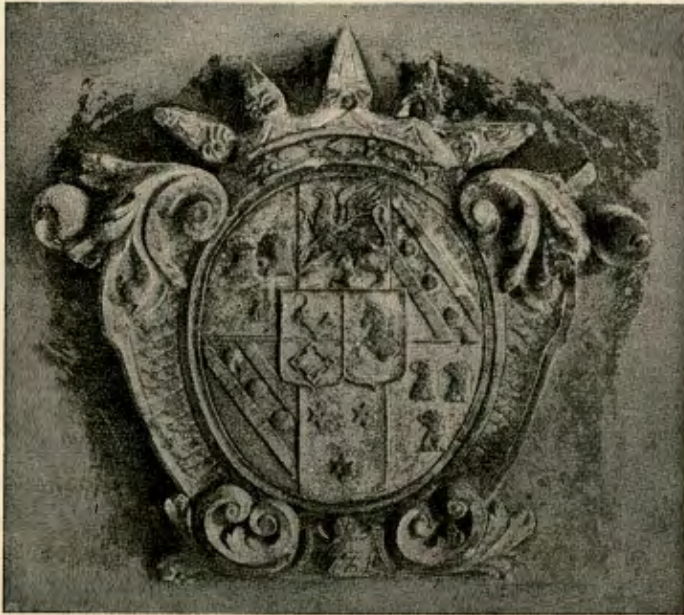
Den första stenen bär ett alliansvapen med Sparreska och De la Gardieska vapenbilderna. *Peder Larsson Sparre*, 1647 upphöjd i friherrligt stånd, lät uppföra hufvudbyggnaden efter Nicodemus Tessins ritningar, och det är tydligen hans vapen, som i skölden återfinnes. Samme man blef 1675 fransk grefve, men tillgängliga källor tvifla

på att denna titel någonsin godkändes i Sverige. Det är således ej säkert, att friherrekronan ofvan alliansvapnet kan räknas med som en gräns för stenens daterande. Han blef, enligt ättartaflorna, 1660 gift med *Ebba Margareta De la Gardie*, dotter till riksmarsken Jakob och Ebba Brahe.

Från dem kom egendomen, sedan den jämväl för en kort tid varit reducerad, till Sparres måg, Karl Falkenberg, hvars arfvingar 1716 sålde Näsby till generalguvernören grefve *Johan August Meijerfelt*. Under hans tid vidtogos tillbyggnader på slottet, hvarvid också den gamla familjens vapensten aflägsnades för att lämna plats för den nye godsherrns och hans makas i senare giftet, *Brita Barnekow*, som, då äktenskapet ingicks, endast var 16 år gammal.

I olikhet mot förhållandet å den äldre stenen är det Meijerfelt ska ett alliansvapen endast beträffande hjärtvapnen. Dessa äro omgifna af mannens vapensköld, och det hela visar sig påverkad af 1700-talets eleganta omgifning.

Äfven denna snidade sten finnes ej numer å sin plats ofvan portalen utan är flyttad till en passage inomhus sida vid sida med den Sparreska. Båda skyddas där på ett prisvärdt sätt mot förstöring.

Sune Ambrosiani.

Obekanta porträtt å Theleborgs slott.

Omstående porträtt tillhöra grefve Fredrik Bonde och hafva insändts för identifiering, i likhet med de porträtt ur de grefliga Bondeska samlingarna, hvilka förut i denna tidskrift reproducerats. Porträtten numreras såsom fortsättning på årg. IV, sid. 115.

21(82). Mansporträtt. Bröststycke med brun allongeperuk och utefter axlarna nedfallande hår; hvit spetshalsduk; gulbrun kappa. På duken en målad oval ram kring porträttet. Inom ramen 74 x 62 cm.

22 (86). Kvinnoporträtt. Bröststycke i urrengad gul klädning; framtill ett rödt band; grått midtenbenadt hår; å hufvudet en öfver ryggen nedfallande veckad slöja med röda sidenband. Till vänster ett blått sammetsdraperi. Inom ramen 64,5 × 50,5 cm.

23 (85). Barnporträtt. Helfigur i hvit klädning; omkring lifvet ett blått skärp; röda skor; ljust hängande hår; på hufvudet en hög, svart filthatt med plym. Å vänstra sidan en öfver högra axeln i rödt band hängande trumma. Inom ramen 124 × 100 cm.

Studier och anteckningar.

Af Hugo Samzelius.

VI.

Uleåborg på 1720-talet.

Under den »stora ofreden», då Österbotten var tummelplats för såväl reguliära truppers som allehanda friskarors oupphörliga strider, gingo äfven åtskilliga äldre kyrkoarkiv fullständigt förlorade. Så var också fallet med *Uleåborg*, hvilken år 1605 anlagda och 1610 privilegierade stad år 1714 härjades af ryssarne, sedan den åren 1652 och 1654 afbrunnit samt ånyo blifvit bebyggd. Af äldre kyrkböcker finnas bevarade endast en kyrkoräkenskapsbok från medlet af 1600-talet och en förhørs- eller kommunionbok från 1600-talets slut eller 1700-talets början. Denna senare volym saknar emellertid alla födelse- och andra data vid de förtecknade personerna. Längderna öfver födda och begrafna (dödsdata saknas) taga i kyrkoarkivet sin början med år 1722, vigsellängden år 1724. För efterföljande genealogiska sammanställning, som alltså afser *Uleåborg*, hafva blifvit genomgångna följande arkivalier: födelselängden 1722—1729, begrafningslängden 1722—1729 och vigsellängden 1724—1730. Åtskilliga uppgifter af intresse synas hafva blifvit vunna genom dessa anteckningar, och genealogen hänvisas vidare till det stora finska verket »*Sukukirja*». Äfvenså kompletteras mina tidigare i Personhist. Tidskr. meddelade serier, särskildt de från Nederkalix och Torneå.

En svårighet vid mitt registreringsarbete har varit, att förhållandevis sällan släktnamnet utan vanligen endast fadersnamnet funnits på hvarje enskildt ställe i kyrkböckerna angifvet. Denna anmärkning gäller särskildt kvinnonamn, hvilka förete åtskilliga ofullständigheter, som måhända kunnat belysas genom fortsatta anteckningar ur kyrkböckerna. Likaså äro yrkesuppgifterna ofta knapphändiga eller alls inga.

N:R 21. OBEKANT.
UR BONDESKA PORTRÄTTSAMLINGEN PÅ THELEBORG.
(OLJEMÅLNING.)

N:R 22. OBEKANT.
UR BONDESKA PORTRÄTTSAMLINGEN PÅ THELEBORG.
(OLJEMÅLNING.)

N:R 23. OBEKANT.
UR BONDESKA PORTRÄTTSAMLINGEN PÅ THELEBORG.
(OLJEMÅLNING.)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

- Ahlqvist.** Margeta *Ahlqvist*, se *Uhlholm*.
- Albogius.** Helena *Albogia*, se *Castrén*.
- Antelius (Antelius, Antelin).** Stadstienaren (Stadsvaktmästaren) Henric Henricsson *Antelius*, g. 1725 ²⁸/₂ med Brita Thomædotter *Kråko*. Barn: Brita, f. 1725 ²⁰/₄; Christina, f. 1726 ²³/₁₀.
- Arfwolander (Arvolander).** Matts *Arfwolander*, g. m. Carin Mårtensdotter. Barn: Catharina, begr. 1722 ²⁸/₄, 2 år 4 m. gl; Maria, begr. 1723 ²⁷/₁₀, 1 år gl; Maria, f. 1723 ²⁸/₁₀; Henricus, f. 1724 ⁶/₈; Carolus, f. 1726 ²⁶/₁₁, begr. 1727 ¹³/₄, 4 m. gl; Elin, f. 1729 ³⁰/₁.
- Borgaren Carl *Arfwolander*, g. m. Margeta Hinrichsdotter. Barn: Carl, begr. 1722 ⁹/₃ under kyrkan, 11 m. gl; Andreas, f. 1722 ²¹/₁₁, begr. 1723 ¹/₁₁, 11 m. 1 v. 3 d. gl; Henricus, f. 1725 ³⁰/₁; Britha, f. 1727 ¹⁷/₁₁.
- Borgaren Johan *Arfwolander*, g. m. Maria *Biörnholm*, som begravs 1728 ²⁸/₄, 36 år gl.
- Margareta Henricsdotter *Arfwolander*, se *Sevon*.
- Axeen.** Johan *Axeen* från Gamla Carleby, g. 1724 ²²/₄ med Magdalena *Bonge*.
- Axell.** Borgaren Johan *Axell*, g. m. Walborg —. Barn: Simon, begravs 1729 ²⁴/₁₀; Johannes, f. 1729 ¹⁹/₁₀.
- Backman.** Rådman Carl *Backman*, g. m. Margaretha *Forbus*, dotter till Margaretha *Lithovia*.
- Balckholm.** Catharina *Balckholm*, se *Pahlman*.
- Baxter.** Helena *Baxter*, se *Klovensich*.
- Biörn.** Simon Göransson *Biörn*, g. m. Anna Johansdotter. Barn: Simon, f. 1728 ²³/₆. Lars *Biörn*, g. m. Maria Hansdotter. Barn: Brita och Anna Maria, ff. tvillingar 1723 ²¹/₉ (den senare begr. s. å. ²³/₁₀, den förra s. å. ²⁰/₁₀).
- Biörnholm.** Maria *Biörnholm*, se *Arfwolander*.
- Biörnström.** Tullskrifvaren Lars *Biörnström*, begravs 1728 ²¹/₉, 40 och några år gl. Jacob *Biörnströms* änka Maria Cnutzdotter, begr. 1723 ⁶/₃, 56 år gl. Borgaren och Handelsmannen Jacob *Biörnström*, g. 1726 ³/₃ med Catharina *Pilckar*. Barn: Daniel, f. 1727 ¹³/₁₀, begr. s. å. ²⁴/₁₁, 2 m. 1 v. 3 d. gl; Jacobus, f. 1728 ⁴/₁₁.
- Blohm.** Rådman Matthias Daniel *Blohm*, g. m. Anna Christina *Hierppe*. Barn: Anna Elisabeth, f. 1723 ⁹/₁₁, begr. s. å. ¹⁶/₁₁, 6 d. gl; Daniel, f. 1725 ¹²/₅; Anna Margareta, f. 1727 ⁸/₅; Maria Christina, f. 1728 ⁷/₁₁. Rådman Blohms moder begravs 1726 ⁸/₁₀ i kyrkan, 86 år gl. Hennes namn finnes icke angivet.
- Bohm.** Klockaren Anders *Bohm*, g. m. Maria *Granroot*. Barn: Anna, f. 1723 ¹⁹/₁₀, begr. 1725 ¹⁷/₈, 1 år 9 m. 3 v. 4 d. gl; Gustavus, f. 1727 ⁶/₆. Brita *Bohm*, se *Erfwasti*.
- Bonelius.** För detta Fältväbel Sigfrid *Bonelius*, g. 1728 ¹⁷/₃ med änka Brita *Pahlman*. Malin *Boneliä*, se *Bonge*.
- Bonge (Bong).** Handelsman Isac *Bonge* begravs 1729 ²²/₈, 47 år gl. Gift med Magdalena (Malin) *Bonelia*. Barn: Magdalena, begr. 1723, ²⁶/₉, ¹/₂ år gl; Simon, f. 1724 ²⁰/₁₁, begr. 1725 ²⁹/₈ i kyrkan, ¹/₂ år 2 m. 1 d. gl; Isaacus, f. 1726 ²³/₁₀, begr. s. å. ¹¹/₁₁, 2 v. 2 d. gl; Maria, f. 1727 ²⁴/₁₀; Margareta, f. 1728 ¹²/₁₂. Henric *Bongs* änka Brita Casparsdotter, begr. 1728 ²³/₁₀, 67 år gl. Simon *Bonge* begravs 1726 ²⁸/₁₀, 24 år 8 m. 2 v. 3 d. gl. Rådman Zachris *Bonge*, g. m. Magdalena *Pilckar*. Zachris Zachariasson *Bonge*, g. 1724 ²³/₂ med Margareta Danielsdotter *Pilckar*. Barn: Elisabet, f. 1725 ²⁸/₁₀; Margareta, f. 1728 ¹⁹/₄. Magdalena *Bonge*, se *Axeen*. Margareta *Bonge*, se *Fellenius*.
- Bonstorf (Bonstorph).** Zachris *Bonstorf*, g. m. Helena Andersdotter. Barn: Andreas, f. 1722 ⁸/₁₀.

¹ Enligt »Sukukirja» kom stamfadern för den från Lüneburg härstammande släkten, guldsmiden Peter *Bondstorph*, under drottning Kristinas tid till Uleåborg, där han dog omkring 1665. Hans yngste sonson såges varit handlanden Zachris *Bonsdorff*, som dog 1739. Emellertid skrifves namnet, såsom af ofvanstående framgår, i 1720-talets kyrkböcker *Bonstorf* och *Bonstorph*. Släktnamnet gestaltar sig sedermera såsom *Bonsdorff* och, beträffande den adlade ätten, *von Bonsdorff*.

- Brauver.** Borgaren Mauritz *Brauver*, g. 1729 ⁸/₆ med änkan *Anna Carland*.
- Brunn.** Catharina *Brunn*, se *Sarlenius*.
- Byre.** Carin Nilsdotter *Byre*, se *Fagerman*.
- Böök.** Anna *Böök*, se *Fritz*.
- Cajanus (Cajanius).** Vice Pastor Johan *Cajani* käreasta Christina *Hoffrenia* begrofs 1727 ²⁷/₈, 58 år 6 m. gl. Vice pastor Johannes *Cajanus*, g. 1728 ²⁴/₃ med Margareta *Pilkar*.
 Sacellanus i Paldamo Johan *Cajanus*, g. 1725 ⁴/₈ med Christina *Lithovia*.
 Borgaren och Handelsmannen Laurentius (Laurent) *Cajanius*, g. m. Catharina *Calicia*. Barn: Catharina, f. 1724 ²⁴/₁₁; Johannes, f. 1726 ⁸/₈; Nicolaus, f. 1727 ²⁷/₁₂; Sven, f. 1729 ²³/₅.
 Brita *Cajana*, se *Mattsson*.
 Sara *Cajana*, se *Franseen*.
 Susanna *Cajana*, se *Forbus*.
- Calicius.** Anna Catharina *Calicia*, se *Salander*.
 Catharina *Calicia*, se *Cajanus*.
 Maria *Calicia*, se *Sinius*.
- Candelberg.** Borgaren Johan *Candelberg*, g. m. Maria *Hoffrenia*. Barn: Anna, f. 1728 ⁷/₃.
- Carland.** Anna *Carland*, se *Brauver*.
- Carlenius.** Anders Johansson *Carlenius*, g. m. Anna Grelsdotter. Barn: Anna, begr. 1724 ²⁹/₂, 17 ¹/₂ år gl; Johannes, f. 1724 ⁹/₉, begr. s. å. ²²/₉; Andreas, f. 1725 ¹³/₉.
- Castrén (Castreen).** Crono Befallningsman i Cajanaborg Lähn Matthias *Castreen*^{*}, g. 1726 ²⁸/₆ med Helena *Albogia*.
- Cauppmann (Kaupman).** Borgaren Eric *Cauppmanns* hustru Lisa Eskildsdotter begrofs 1725 ¹²/₅, 79 år gl. Borgaren Eric *Kaupman* begrofs 1726 ¹⁸/₁, 92 år gl.
- Chore.** Lars Larsson *Chore* från Torneå, g. 1724 ²²/₁₁ med Margareta Johansdotter *Rühä*. Barn: Henricus, f. 1729 ¹³/₁₂.
 Henric Larsson (Chore?), g. 1724 ²²/₁₁ med Margareta Johansdotter *Nylander*.
- Collin.** Christina *Collin*, se *Gronovius*.
- Creutz.** Öfversten, grefve Gustaf *Creutz*, g. m. Hedwig Helena *von Maijdel*. Barn: Sophia, begrofs 1722 ²⁷/₁₂ i kyrkan; Ernest, f. 1723 ²⁵/₈.
- Dahlström.** För detta Bruuks Sterbhuus Bookhållaren, sedermera Handelsman Olof *Dahlström*, g. 1724 ²²/₅ med Margareta Elisabeth *Group*. Barn: Margareta Christina, f. 1726 ⁶/₄; Olavus, f. 1728 ¹⁶/₈, begr. s. å. ⁶/₁₁.
- Durchman (Durckman).**^{*} Zachris Zachariasson *Durchman*, g. m. Anna Jacobsdotter. Barn: Jacobus, f. 1724 ²³/₁₁; Daniel, f. 1725 ¹³/₁₂; Johannes, f. 1727 ¹⁰/₂; Elisabet, f. 1729 ¹/₂.
 Daniel Zachariasson *Durckman*, g. m. Elin (Elsa) Henricsdotter. Barn: Elsa, f. 1726 ²³/₂; Daniel, f. 1729 ¹⁴/₁.
 Borgaren Joseph *Durckman*, g. m. Brita Hansdotter. Barn: Joseph, f. 1728 ²²/₉.
- Enroot (Eneroth).** Anna *Enroot*, se *Snellman*.
 Helena *Enroot*, se *Holsteen*.
- Erfwasti (Erfwast).** Henric *Erfwasti*, g. m. Brita Hansdotter. Barn: Elisabet, f. 1729 ¹⁹/₁.
 Israel *Erfwasti*, g. m. Brita *Eohm*. Barn: Brita, begr. 1724 ²¹/₁₀, 7 m. 2 v. 2 d. gl; Andreas, f. 1725 ⁸/₉; Clara, f. 1728 ⁵/₁.
 Johan Henricsson *Erfwast*, g. 1724 ¹⁵/₁₁ med änkan Maria Johannisdotter.

^{*} Denne var äldste son till släktens stamfader, kyrkoherden Olaus *Castrenius*, gick som student i krigstjänst, blef löjtnant och råkade under stora ofreden i fångenskap hos danskarne, men rymde en fredag öfver det nyss isbelagda Öresund till Helsingborg, hvarför han sedan under hela sitt lif fastade om fredagen. Han blef därpå kronobefallningsman i Kajana härad och 1728 tillika borgmästare i Kajana stad samt dog 1771. (Tor Carpelan i Finsk biogr. handb.; enl. Sükukirja).

^{*} Tor Carpelan uppgifver i Finsk biografisk handbok, sp. 459—460, en alltför sen härstamning för denna släkt.

Estlander. Handelsman Jacob *Estlander*, testis i U:borg 1722.

Borgaren Jöran *Estlander*, g. m. Elisabeth Stephansdotter *Wenänen*. Barn Gabriel, begrofs 1722 ²⁰/₃, ¹/₂ år gl; Anders, f. 1722 ²⁰/₁₂, begr. 1723 ²³/₁₁, 10 m. 10 v. gl; Sara, f. 1726 ¹⁸/₉, begr. 1727 ⁷/₃, ²/₃ år 3 v. gl; Margeta, f. 1724 ¹⁶/₂, begr. 1724 ¹¹/₁₀; Jöran, f. 1725 ²⁰/₄, begr. s. å. ¹⁰/₉, 5 m. 1 v. 3 d. gl; Zacharias, f. 1727 ²⁷/₁₂, begr. 1728 ¹⁰/₅, 4 m. 1 v. 2 d. gl; Maria, f. 1729 ¹/₂, begr. s. å. ¹¹/₂.

Köpman Henric Jacobsson *Estlander*, g. 1730 ²⁰/₁₁ med Christina Jacobsdotter *Tudera*. Hans barn Christina begrofs 1722 ¹⁹/₄, 3 m. 2 v. 4 d. gl.

Fagerholm. Handelsman Carl *Fagerholm*, g. m. Elisabetha Mattzdotter *Uklander*.

Barn: Anna Catharina, f. 1722 ²⁵/₃, begr. s. å. ⁴/₄, 2 v. 4 d. gl; Anders, f. 1723 ²⁰/₈, begr. s. å. ⁵/₉, 2 v. 1 d. gl; Helena, f. 1724 ²⁸/₈, begr. s. å. ²⁹/₁₁, 3 m. gl; Britha, f. 1725 ²³/₁₀, begr. 1726 ¹⁶/₇, 8 m. 3 v. gl; Gustaf, f. 1726 ¹⁴/₁₂, begr. 1727 ³/₁, 2 v. 3 d. gl; Johannes, f. 1729 ⁵/₈.

Fagerman. Anders Thomasson *Fagerman*, g. 1724 ⁸/₁₁ med Carin Nilsdotter *Byre* från Löfånger.

Falk (Falck). Olof *Falk*, g. m. Brita *Tasseen*. Barn: Lars, f. 1723 ²/₁₀; Margeta, f. 1725 ²⁰/₁₀; Johannes, f. 1728 ¹⁵/₂, begr. s. å. ²²/₉, 5 d. gl; Olavus, f. 1729 ²/₂.

von Der Fehr. Fältskären Joachim Christian *von Der Fehr*, g. m. Anna Christina *von der fehren*. Barn: Helena, f. 1725 ¹²/₉, begr. 1726 ³⁰/₈, 11 m. 2 v. 3 d. gl.

Fellenius. Borgaren Mårten *Fellenii* hustru Margaretha *Bonge* begrofs 1727 ¹⁹/₁₀, 52 år gl.

Florin. Handelsman Paul *Florin*, g. 1728 ⁵/₁₀ med Elisabet *Lithovia*.

Forbus. Probsten och Kyrckioherden i Torneå, Magister Henricus *Forbus*, g. m. Susanna *Cajana*. Testis i U:borg 1728.

Handelsman Laurentius (Lars) *Forbus*, g. 1725 ¹⁸/₄ med änkan Beata *Lithovia*. Barn: Catharina, f. 1726 ⁵/₃, begr. s. å. ²²/₃, 2 v. gl; Clara, f. 1727 ⁵/₁₂, begr. s. å. ²⁹/₁₂, 1 v. 5 d. gl; Maria, f. 1728 ²/₁₂.

Margareta *Forbus*, se *Backman*.

Forsell (Forselius). Handelsman Johan *Forsell*, g. 1728 ³/₃ med änkan Maria Samuelsdotter *Niska*. Barn: Karin f. 1729 ¹²/₃.

Forsman. Carl *Forsman*, g. m. Elsa *Stridbäck*. Barn: Johannes, f. 1722 ⁵/₁₀, begr. 1723 ³⁰/₁, 4 m. gl.

Anna *Forsman*, se *Matilain*.

Forsström. Pastor i Paldamo, Rector, Magister Simon *Forsström*, g. i. g. med Magdalena *Lithovia*, som afled 1727 i U:borg, 33 år 10 m. 10 v. gl och s. å. ⁹/₇ begrofs i kyrkan, 2. g. 1728 ¹¹/₆ med Magdalena *Frostera*. Barn: Magdalena, begr. 1722 ⁵/₆, 4 m. gl; Laurentius, begr. 1722 ¹⁸/₁₀, 3 år gl.

Beata *Forsström*, se *Lang*.

Franck (Francken). Nils Nilsson *Franck*, g. m. Maria Jöransdotter *Uhlenia*. Barn: Margeta, f. 1723 ³¹/₇; Anna, f. 1724 ¹⁸/₉; Andreas, f. 1726 ²⁰/₅; Nicolaus och Maria, ff. 1728 ²⁷/₁₁, begrofvos s. å. ⁷/₁₂; Johan, f. 1729 ¹³/₁₁.

Frantzeen (Franseen, Fransén).² Handelsman Frantz *Frantzeen*, g. m. Sara *Cajanus*. Barn: Brita Christina, f. 1724 ²²/₁₂, begr. 1725 ¹¹/₂, 6 v. gl; Catharina, f. 1726 ⁹/₁, begr. s. å. ²⁴/₅, 4 m. 1 v. 6 d. gl; Johannes, f. 1727 ¹/₁₀.

Fritz (Fritzen). Reinhold *Fritzens* änka Anna *Böök* begrofs 1723 ¹³/₂, 58 år gl. Brita *Fritz*, se *Wedman*.

Frosterus. Catharina *Frostera*, se *Hedraus*.

Magdalena *Frostera*, se *Forsström*.

Färnström. Maria *Färnström*, se *Kemelin*.

Gamman. Rådman Isaac *Gamman*, dopvittne i U:borg 1726 etc.

Gisselkors. Conrector Christiern *Gisselkors*, g. m. Brita *Lithovia*.

Maria *Gisselkors*, se *Paldanus*.

Govenius (Govinius). Handelsman Magnus *Govinius*, g. m. Maria *Sträng*. Barn: Maria, begr. 1722 ²⁰/₁₂, ¹/₂ år gl; Margareta, begr. 1724 ²¹/₁, 1 år 5 m. 3 d. gl; Henric Johan, f. 1722 ²⁸/₈.

Grandel. Auditeur Isaac *Grandel*, g. m. Maria *Nyblea*. Barn: Anna Catharina, f. 1725 ⁷/₁, begr. s. å. ¹³/₂.

² Samma släkt som *Franzén*.

- Granrot (Granroth, Graanroth).** Tullvisiteur Gustaf *Graanroth*, g. m. Anna *Lohm*. Barn: Brita, begr. 1723 ²⁷/₆, 9 m. gl; Brita, f. 1723 ⁹/₁₀; Anna, f. 1727 ³¹/₇, begr. s. å. ²⁵/₈, 1 v. 1 d. gl.
Maria *Granrot*, se *Bohm*.
- Gronovius.** Notarien Nils *Gronovius*, g. m. Christina *Collin*. Barn: Maria, f. 1728 ¹/₉.
- Groop.** Borgmästare Esaias *Groop*, begravs 1726 ²/₃ i kyrkan, 51 år 4 d. gl. Gift med Greta *Stridbäck*. Barn: Johan Henric, begr. 1722 ²²/₃ i kyrkan, 1 år 6 v. gl; Fredrich, f. 1722 ²⁶/₈, begr. s. å. ¹¹/₁₂, 3 m. 3 v. gl; Anna Vendela, f. 1723 ²⁸/₁₁; Esaias, f. 1725 ⁸/₇, begr. s. å. ²²/₈, 1 m. gl.
Elsa *Groop*, se *Ståhlberg*.
Margareta Elisabeth *Groop*, se *Dahlström*.
- Grå (Gråå).** Borgmästaren Gabriel *Grå*, g. m. Anna *Lund*. Barn: Anna Gertrud, Margareta och Catharina (troligen = efterföljande).
Catharina *Gråå*, se *Salander*.
- Gullström.** Johan *Gullström*, g. m. Brita Johansdotter. Barn: Brita, f. 1724 ²⁵/₁₂.
- Hafman (Haffman).** Handelsman Lars *Haffman*, g. m. Margareta *Niska*, som begravs 1729 ²⁹/₁₂, 36 år gl. Barn: Brita, begr. 1722 ⁸/₃ under kyrkan, 1 år 2 v. gl; Maria, begravs 1722 ⁹/₁₁, 7 mån. gl; Elisabet, begr. 1726 ³⁰/₉, 1 år 1 v. 3 d. gl.
- Hedraeus.** Borgaren Johan *Hedrai*, g. m. Catharina *Frostera*. Barn: Martha Christina, f. 1727 ³¹/₇.
- Hellsing.** Gabriel *Hellsing*, g. m. Anna Jonædotter. Barn: Ingrid Maria, f. 1726 ²⁵/₂.
- Hierppe (Hierpe).** Anna Christina *Hierppe*, se *Blohm*.
- Hoffreen (Hoffrenius).**² Rådman och Postinspektorens, sal. Johan *Hoffreens* äncka Anna Andersdotter begravs 1722 ²¹/₆, 56 år gl.
- Hollender.** Fändrich Petter *Hollender*, g. m. Brita *Pilckar*. Barn: Margareta, f. 1723 ²⁸/₁₀; Johannes, f. 1725 ¹⁶/₁₁; Daniel, f. 1727 ¹⁴/₁₁, begr. s. å. ²⁹/₉; Petrus, f. 1728 ²⁷/₈, begr. s. å. ⁵/₂₀, 1 m. 2 v. 4 d. gl; Eva Christina, f. 1729 ²³/₁₀.
- Holm.** Maria *Holm*, se *Turckholm*.
- Holsteen (Holst).** Rådman Johan *Holsteen*, g. m. Helena *Enroot (Eneroot)*, testis i U:borg 1722 och 1728.
- Hornæus.** Rector, Magister Samuel *Hornæus*, g. 1730 ²⁰/₈ med Hedvig *Lithovia*.
- Hägg.** Borgaren Johan Pettersson *Hägg*, g. 1725 ²⁷/₈ med Maria Persdotter *Salander*. Barn: Johannes, f. 1727 ²⁶/₁₁; Elsa Margeta, f. 1729 ²⁶/₁₁.
- Hälkonen.** Christina *Hälkonen*, se *Lagerberg*.
- Häll.** Wachtmästaren Petter *Hälls* äncka Elisabeth *Kranck* begravs 1724 ²⁸/₇ å 60 några åhr.
- Hällberg (Hälberg).** Con Rector, Magister Petrus *Hällberg*, g. m. Margareta *Lithovia*. Barn: Gerhard Gabriel, f. 1724 ⁴/₃, begr. 1725 ¹⁶/₈; Gerhard, f. 1726 ²³/₅; Margareta Elisabet, f. 1728 ²⁵/₂; Petrus, f. 1729 ⁷/₇, begr. s. å. ²²/₁₀.
- Härpmannin.** Maria *Härpmannin*, se *Solinus*.
- Icken.** Catharina *Icken*, se *Sipelius*.
- Ignatius.** Christina *Ignatius*, se *Tuderus*.
- Karck.** Beata *Karck*, se *Niska*.
- Kemelin.** Matts *Kemelin*, g. m. Maria *Färnström*. Barn: Johannes, f. 1729 ⁵/₁₀.
- Kempe.** Jacob *Kempe*, g. m. Lisa Månsdotter. Barn: Jacobus, f. 1727 ²³/₁₂.
- Kiliander.** Kiöpsven, sedermera Borgaren Georg (Jöran) Martinson *Kiliander*, g. 1727 ²⁵/₄ med Elisabetha Jacobsdotter *Niska*. Barn: Jacobus, f. 1728 ¹⁰/₄, begr. s. å. ²⁷/₆, 1 m. 3 v. gl; Martinus, f. 1729 ³/₈.
- Klovensich.** Rådman och Notarien Henric *Klovensich*, g. 1730 ²²/₁₁ med Helena *Baxter*.
- Kranck.** Elisabeth *Kranck*, se *Häll*.
- Kråko.** Brita Thomædotter *Kråko*, se *Antelius*.

² Släkterna *Hoffrenius* och *Hoffrén* tillhöra enligt den finska »Sukukirja» samma släkt som *Lithovius*. Enligt Kugelberg (Postmästare i Sverige och Finland) som icke känner Anna Andersdotters dödsår, var Johan Persson *Hoffreens* hustru Anna Andersdotter åren 1710—1717 postmästare i Uleåborg.

- Lagerberg (Lagerbähr).** Borg- och Snickaren Petter *Lagerberg*, g. m. Christina *Hälkonen*. Barn: Gabriel, f. 1723 ¹⁹/₅; Petrus, f. 1727 ²⁷/₁₂.
- Lang.** Judita *Lang*, se *Mollerus*.
Rådman Petter *Lang*, begravs 1729 ²⁷/₁₀, 79 år gl. Gift med Catharina *Petraja*¹. Barn: Hedwig Helena, f. 1723 ²⁵/₁₂.
Claes *Lang*, g. m. Beata *Forsström*. Barn: Elisabet, f. 1724 ²³/₄.
- Lange.** Margeta *Lange*, se *Sipelius*.
- Lauræus.** Susanna *Lauræa*, se *Rajalen*.
- Lillbeck.** Tullvisiteur Christopher *Lillbeck*, g. m. Carin Jacobsdotter *Sallinen*.
Barn: Carin, begr. 1725 ⁷/₉, 1 år 5 m. 3 v. 1 d. gl; Christopher, f. 1725 ¹/₁₀, begr. s. å. ²³/₁₀, 2 v. 3 d. gl; Jacobus, f. 1728 ²¹/₁₀; Anna Elisabeth, f. 1729 ³/₁₂.
- Lithovius.** Probsten och Kyrckioherden, Magr Zachris *Lithovius*. Hans dotter Elisabetha begravs 1723 ¹⁷/₁₁, 12 år 4 m. 5 d. gl.
Margareta *Lithovia*, g. m. *Forbus*. Dottern Margareta, se *Backman*.
Margareta *Lithovia*, se *Hällberg*.
Margeta *Lithovia*, se *Pilckar*.
Margareta *Lithovia*, se *Toppelius*.
Magdalena *Lithovia*, se *Forsström*.
Beata *Lithovia*, se *Forbus*.
Brita *Lithovia*, se *Gisselkors*.
Christina *Lithovia*, se *Cajanus*.
Elisabet *Lithovia*, se *Florin*.
Hedvig *Lithovia*, se *Hornæus*.
- Lohm.** Anna *Lohm*, se *Granrot*.
- Lund.** Fendrich Johan (Jonas) *Lunds* son Johan Jacob, begr. 1722 ²⁸/₈, 5 mån. gl; Carl Johan, begr. 1723 ²⁶/₁₀, 2 m. 3 d. gl; Anna Catharina, begr. 1724 ³/₂₀, 2 m. 1 v. gl.
Anna *Lund*, se *Grå*.
- von Maijdel.** Hedwig Helena *von Maijdel*, se *Creutz*.
- Matilain (Mathelien).**² Borgaren Johan *Matilain*, testis i U:borg 1722.
Anders *Matheliens* dotter Margareta begravs 1723 ⁶/₃, 3 m. gl.
Rector sal. Dn. Laurent *Matheliens* änka Anna *Forsman* begravs 1726 ²⁰/₇, 62 år gl.
- Mattsson.** Commissarien Zachris *Mattsson*, g. m. Brita *Cajana*, som dog ss. änka och begravs 1729 ²²/₂, 70 år 4 m. gl.
- Melander.** Capitain Georg *Melander* begravs 1728 ²⁴/₁₁ i kyrkan.
- Mollerus.** Johan *Mollerus*, g. m. Judita *Lange*.
- Muurman.** Johan *Muurman*, g. m. Margeta Mattzdatter. Barn: Margeta, begr. 1722 ²⁴/₂, 7 mån. gl; Johannes, f. 1722 ²²/₉; Carin, f. 1725 ³/₉, begr. s. å. ¹²/₉; Matthias, f. 1727 ¹/₂.
Borgaren Lars Johansson *Muurman*, g. m. Walborg Christiansdotter.
Barn: Maria, f. 1726 ¹²/₁₂.
Lars Larsson *Muurman*, g. 1727 ²³/₄ med Brita Matthiædotter. Barn: Maria, f. 1728 ³/₈.
- Niska.** Borgaren Johan Henriksson *Niska*. Barn: Elisabeth, begravs 1722 ³/₃ i kyrkan, ⁷/₂ år gl.
Borgaren Jacob Jacobsson *Niska*, g. 1727 ²⁸/₃ med änkan Beata *Karck*.
Johan Jacobsson *Niska*. Barn: Catharina, begravs 1722 ²⁷/₃, 8 v. 3 d. gl.
Handelsman Anders Jacobsson *Niska*, g. m. Anna *Nylander*. Barn: Catharina, f. 1729 ²⁸/₈.
Elisabetha Jacobsdotter *Niska*, se *Kiliander*.
Brita Andersdotter *Niska*, se *Tuderus*.
Maria Samuelsdotter *Niska*, se *Forsell (Forselius)*.
Margareta Johansdotter *Niska*, se *Nylander*.
Margareta *Niska*, se *Hafman*.
- Nybleus.** Maria *Nyblea*, se *Grandel*.

¹ Torde tillhöra släkten *Petræus* eller *Petré*, enär namnet synes bildadt med hjälp af grekiskan (πέτρα = klippa).

² Torde tillhöra samma släkt som *Mathlein*.

- Nylander.** Köpman Daniel Mattsson *Nylander*, g. 1729 ²³/₂ med Brigitta (Brita) Jacobsdotter *Tudera*. Barn: Jacobus, f. 1729 ²²/₁₁.
Handelsman Anders Simonsson *Nylander*, g. 1729 ²⁰/₄ med Margareta Johansdotter *Niska*. Barn: Anna, f. 1729 ²⁷/₁₂.
Anna *Nylander*, se *Niska*.
Margeta Johansdotter *Nylander*, se *Chore*.
Simon *Nylanders* dotter Anna begrofs 1722 ²⁵/₁₁, 4 mån. gl.
- Nyman.** Fältväbeln vid Kemi kompani Petter *Nyman*, g. 1726 ³/₄ med änkan Martha *Pilckar*, uppå Hr. Capiteiners Elias *Berchs* och Joachim *Freses* attest daterad Uhleå d. 19 Martii 1726.
- Ollongreen.** Gustaf *Ollongreen*, g. m. Maria Olofsdotter. Barn: Olaus, begr. 1724 ²⁰/₁₁, 2 år 2 m. gl; Friedrich, f. 1724 ²⁶/₁₁, begr. s. å. ³⁰/₄, 3 m. 2 d. gl.
- Pahlman (Palman, Pålman).** Andreas *Palman*. Hans änka, Catharina *Balckholm*, begrofs 1727 ³/₁₁, 85 år gl. Sonen Henric begrofs 1726 ²²/₄, 28 år gl.
Brita *Pahlman*, se *Bonelius*.
- Paldanus (Paldanius).** Sochneskrifvaren Henric Samuelsson *Paldanus*, g. i. g. med Brita *Uhlbrandt*, begr. 1726 ²²/₈, 29 år 3 m. gl.; 2. g. med Maria *Gisselkors*. Barn: Elisabeth, f. 1723 ¹³/₇, begr. s. å. ²⁰/₁₁, 3 m. 3 v. gl; Jacobus, f. 1725 ²⁰/₁₁; Britha, f. 1726 ¹⁷/₈, begr. s. å. ¹⁶/₉, 3 v. gl; Sara, f. 1729 ¹/₂.
Helena Zachariasdotter *Paldania*, se *Wacklin*.
- Palm.** Elsa *Palm*, se *Rungelius*.
- Parment.** Auditör Aniphias *Parment*, g. 1730 ²⁶/₂ med Catharina *Ulander*.
- Petræus.** Catharina *Petræja*, se *Lang*.
- Pijhl.** Brita *Pijhl*, se *Ås*.
- Pilckar (Pilkar).** Catharina *Pilkar*, se *Biörnström*.
Brita *Pilckar*, se *Hollender*.
Daniel *Pilckar*, g. m. Margeta *Lithovia*. Barn: Margaretha, se *Bouge*.
Magdalena *Pilckar*, se *Bouge*.
Margareta *Pilckar*, se *Cajanus*.
Martha *Pilckar*, se *Nyman*.
- Pruteen.** Borgaren Matthias *Pruteen*, g. i. g. med Brita Reinholdsdotter, 2. g. med Anna *Fritz*. Barn: Johannes, f. 1725 ²/₅; Maria, f. 1728 ⁸/₁.
- Rajaleen (Rajalen).** Sacellanus Georg *Rajaleen*, g. i. g. med Susanna *Lauræa*, som begrofs 1728 ²⁶/₅, 2. g. 1728 ¹²/₁₂ med Margaretha *Stridbäck*. Barn: Susanna Christina, f. 1724 ¹¹/₈.
- Raselius.** Maria Mattsdotter *Raselia*, se *Scharijn*.
- Rehn (Reen).** Borgaren Magnus Samuelsson *Rehn*, g. 1728 ⁹/₅ med Maria Johansdotter *Wenänen*. Barn: Samuel, f. 1729 ¹⁸/₂, begr. s. å. ²³/₄.
- Reutter.** Snickaren, sedermera Tullvisiteur Stephan *Reutter*, g. m. Maria ——. Barn: Anna, f. 1726 ²⁷/₁₁; Jacobus, f. 1728 ¹⁸/₁₁, begrofs s. å. ²⁶/₁₁, 1 v. gl.
- Rungelius (Rungius).** Borgaren Jacob *Rungelius* eller *Rungius*, g. m. Elsa *Palm*. Barn: Abraham, begr. 1722 ⁵/₄, 11 m. 2 v. gl; Margareta, f. 1723 ²⁴/₈; Anna, f. 1725 ³⁰/₉, begr. s. å. ⁴/₁₂, 2 m. gl; Catharina, f. 1726 ²⁰/₁₁, begr. 1727 ²⁶/₂, 3 m. 2 d. gl; Jacobus, f. 1728 ¹¹/₁.
- Ruuth.** Vice Befallningsman, sedermera Cronobefallningsman Simon *Ruuth*, g. m. Christina *Spolander*, som begrofs 1728 ³/₁₂. Barn: Nicolaus, f. 1723 ³²/₃, begrofs s. å. ³/₄; Catharina Gertrud, f. 1725 ²⁰/₇; Johannes, f. 1727 ⁴/₈, begr. s. å. ²²/₈, 1 v. 2 d. gl (på ett annat håll 14 d. gl).
- Räihä.** Margareta Johansdotter *Räihä*, se *Chore*.
- Salander.** Anders Pärsson *Salander*, begr. 1727 ²¹/₆, 27 år gl, g. m. Anna Catharina *Calicia*. Barn: Maria, f. 1724 ³/₉.
Handelsman Jacob *Salander*, g. 1729 ²⁰/₅ med Catharina *Gråå*.
Anna *Salander*, se *Sipelius*.
Maria Persdotter *Salander*, se *Hägg*.
- Saleen (Salleen).** Abraham *Saleen*, g. m. Margareta Thomasdotter. Barn: Anna Catharina, begr. 1723 ²⁶/₁₀, 2 år 1 m. gl; Johannes, f. 1723 ²³/₃; Abraham, f. 1725 ¹⁷/₇; Maria, f. 1727 ¹²/₁₁.
- Sallinen.** Carin Jacobsdotter *Sallinen*, se *Lillbeck*.
- Sarlenius.** Johan *Sarlenius*, g. m. Catharina *Brunn*. Ett deras barn födt 1724 ³⁰/₁.

- Scharijn (Scharin).** Besökaren vid Stora Siö Tullen i Stockholm Anders *Scharijn*, g. 1725 ³⁰/₅ med Maria Mattsdotter *Raselia*. Barn: Sven, begr. 1727 ³¹/₈, 1 år och några dagar gl.
- Sevon (Sewohn).** Borgaren Johan Johansson *Sevon*, g. m. Margareta Henricsdotter *Arfwolander*. Barn: Johannes, f. 1722 ¹⁴/₆, begr. s. å. ¹⁸/₆, 1 d. gl; Isaacus, f. 1723 ²⁰/₅, begr. s. å. ⁹/₆, 1 v. 3 d. gl; Catharina, f. 1724 ¹⁴/₁₁; Brita, f. 1726 ²¹/₁₁; Margareta, f. 1728 ¹³/₁₁.
- Sillman.** Lieutenant Jacob *Sillman*, testis i U:borg 1729.
- Sinius.** Borgaren Johan *Sinius*, g. m. Maria *Calicia*. Barn: Nicolaus, f. 1724 ⁷/₄; begr. s. å. ¹²/₇, 2 m. och några veckor gl; Johannes, f. 1725 ²⁰/₁₂, begr. 1726 ⁷/₈, 7 m. 2 v. 6 d. gl; Anna, f. 1727 ¹⁴/₇, begr. s. å. ³¹/₁₂, 5 m. 1 v. 3 d. gl; Johannes, f. 1729 ¹⁴/₂.
Elisabeth *Sinia*, se *Uhlgreen*.
- Sipelius.** Rådman Johan *Sipelius*, g. m. Margeta *Lange*. Barn: Kirstin, g. m. Anders *Salander*, Margeta och Georg (trol. efterföljande).
Jöran *Sipelius*, g. m. Anna *Salander*, som begrofs 1729 ²⁹/₁₂, 34 år gl. Barn: Anna, f. 1723 ⁷/₉, begr. s. å. ¹⁹/₁₁; Andreas, f. 1725 ¹¹/₁, begr. s. å. ¹¹/₄, 3 m. gl.
Anders Andersson *Sipelius*, g. 1. g. med Margeta *Falk*, 2. g. 1728 ²¹/₁₁ med Juliana Olofsdotter, som begrofs 1729 ¹⁴/₉, 30 år gl. Barn: Margeta, f. 1725 ⁹/₁₀, begr. s. å. ⁷/₁₁, 4 v. gl; Jacobus, f. 1728 ⁸/₉, begr. s. å. ²⁶/₉, 2 v. gl.
Anders Jörenssohn *Sipelius*, g. m. Catharina *Icken*, som begrofs 1728 ²⁶/₉.
Maria *Sipelia*, se *Wichman*.
- Snellman.** Tullnären Johan *Snellman*, g. m. Anna *Enroot*. Barn: Carl, f. 1722 ¹⁹/₈; Gerhardus, f. 1724 ⁹/₁₀; Anna Gertrud, f. 1727 ⁴/₆.
- Solinus.** Simon *Solinus*, g. m. Maria *Härpmannin*. Barn: Christina, f. 1724 ²⁷/₂, begr. s. å. ⁹/₄, 6 v. gl.
- Soolberg.** Maria Sophia *Soolberg*, se *Törnstedt*.
- Spolander.** Catharina *Spolander*, se *Ruuth*.
- Sporman.** Borgaren och Glasmästaren Jacob *Sporman*, g. m. Margeta Simonsdotter. Barn: Brita, begr. 1727 ⁷/₇, 1¹/₂ år 1 v. 4 d. gl; Simon, begr. 1728 ¹⁶/₇, 8 d. gl; Brita, f. 1729 ¹⁰/₉.
- Stephani.** Johan *Stephani*, g. m. Walborg Josephsdotter. Barn: Anna, f. 1725 ¹⁷/₉.
- Stridbäck (Stridbeck).** Elsa *Stridbäck*, se *Forsman*.
Greta *Stridbäck*, se *Groop*.
Margareta *Stridbeck*, se *Rajaleen*. (Männe borgm. Groops änka?).
- Sträng.** Maria *Sträng*, se *Govenius*.
- Ståhlberg.** Sacellanen i Pudasjärvi Gabriel *Ståhlberg*, g. 1727 ⁷/₁₁ med Elsa *Groop*.
- Syra.** Handelsman Lars *Syras* änka Margaretha begrofs 1725 ²⁰/₁₂, 85 år gl.
- Tammelander.** Borgaren Samuel *Tammelander*, g. m. Carin Cnutsdotter. (Hon finnes äfven kallad Anna Cnutsdotter). Barn: Maria f. 1723 ¹⁶/₁₁; Samuel, f. 1725 ²¹/₁₀; Sara, f. 1728 ³⁰/₄.
- Tasseen.** Brita *Tasseen*, se *Falk*.
- Toppelius.** Handelsman Jacob *Toppelius*, testis i U:borg 1728.
Besökaren Christoph *Toppelius*, g. 1730 ¹⁰/₁₁ med Margaretha *Lithovia*.
- Tuderus.** Borgaren och Handelsman Gabriel *Tuderus*, g. m. Christina *Ignatius*. Barn: Brita Christina, f. 1722 ²⁹/₁₂, begr. 1723 ¹⁴/₂, 6 v. 3 d. gl; Johannes, f. 1728 ¹⁹/₂; Carolus, f. 1724 ¹¹/₁; Jacobus, f. 1726 ²⁴/₉, begr. s. å. ⁹/₁₀, 1 v. 5 d. gl; Sigfridus, f. 1729 ¹³/₁₁.
Jacob *Tuderus*, g. m. Brita Andersdotter *Niska*. Barn: Daniel, f. 1723 ¹/₅, begr. s. å. ³⁰/₁₁; Hedvig, f. 1725 ¹⁹/₄; Andreas, f. 1727 ¹⁶/₁₂, begr. 1728 ¹⁰/₆, 5 m. gl.
Christina Jacobsdotter *Tudera*, se *Estlander*.
Brigitta (Brita) Jacobsdotter *Tudera*, se *Nylander*.
- Turckholm.** Johan *Turckholm*, g. m. Maria *Holm*. Barn: Elisabeth, begr. 1724 ⁴/₆, 6 m. 1 v. 4 d. gl; Jonas, f. 1725 ²⁶/₆, begr. s. å. ³¹/₈, 1 m. 3 v. gl; Maria, f. 1726 ²⁰/₁₁, begr. 1727 ¹⁴/₁₀; Zacharias, f. 1728 ¹⁹/₈.
- Törnstedt.** Härads höfding Olof *Törnstedt*, g. m. Maria Sophia *Soolberg*. Barn: Olaus Magnus, f. 1723 ²⁴/₂.

- Uhlbom (Uhlbohm).** Jacob *Uhlbom* begrofs 1722 ^{26/12}, 39 år gl.
Sara Jacobsdotter *Uhlbom*, se *Wacklin*.
- Uhlbrandt (Uhlbrand).** Rådman Eric *Uhlbrandt*, testis i U:borg 1722.
Brita *Uhlbrandt*, se *Paldanius*.
- Uhlenius.** Maria Jöransdotter *Uhlenia*, se *Franck*.
- Uhlgreen.** Borgaren Simon *Uhlgreen*, g. m. Elisabeth *Sinia*. Barn: Margareta, f. 1725 ^{7/1}; Elisabet, f. 1726 ^{4/1}; Anna, f. 1729 ^{24/1}.
- Uhlholm.** Anders *Uhlholm*, g. m. Margeta *Ahlquist*. Barn: Anders, f. 1725 ^{25/5}; Susanna, f. 1728 ^{21/1}.
- Ulander (Uhländer).** Catharina *Ulander*, se *Parment*.
Elisabetha Mattzdotter *Ulander*, se *Fagerholm*.
- Wacklin (Wacklijn, Wackelin).**² Postmästare Michel *Wacklijn*, g. m. Helena Zachariasdatter *Paldanius*. Barn: Helena, f. 1722 ^{29/8}, begr. 1723 ^{27/1}, 1 år 3 m. gl; Anna f. 1724 ^{23/1}.
Borgaren Zachris Michelsson *Wacklin*, g. 1727 ^{28/4} med Sara Jacobsdotter *Uhlbohm*. Barn: Michael, f. 1728 ^{10/11}.
Furir Mårten *Wackelin*, g. m. Susanna Simonisdatter. Barn: Jacobus, f. 1726 ^{17/6}.
Elisabetha *Wacklin*, se *Collin*.
- Wallman.** Härads höfding Hans *Wallman*, g. m. Barbro *Wattrang*. Testis i U:borg 1724.
- Wattrang.** Barbro *Wattrang*, se *Wallman*.
- Wedman.** Henric *Wedman*, g. m. Brita *Fritz*. Barn: Anna Maria, f. 1723 ^{18/8}.
- Wenänen.** Elisabet Stephansdotter *Wenänen*, se *Estlander*.
Maria Johansdotter *Wenänen*, se *Rehn*.
- Westman.** Borgaren Olof Olofsson *Westman*, g. m. Magdalena *Wichman*. Barn: Gabriel och Margeta, ff. 1726 ^{28/4}; Olaus, f. 1729 ^{9/1}.
- Wichman.** Magnus *Wichman*, g. m. Maria *Sipelia*. Barn: Johannes, f. 1725 ^{22/8}; Margaretha, f. 1728 ^{10/1}.
Magdalena *Wichman*, se *Westman*.
- Åhs.** Borgaren Gustaf *Åhs*, g. 1727 ^{14/5} med Brita *Pijhl*. Barn: Johannes, f. 1728 ^{24/2}.
- Östman.** Thomas Johansson *Östman*, g. m. Dorde Johansdotter. Barn: Johannes, f. 1723 ^{22/1}, begr. s. å. ^{27/10}, 9 m. 3 d. gl; Elisabet, f. 1724 ^{12/9}.

Såsom efterskrift till förestående sammanställning från Uleåborg må fogas följande, vid ett senare besök i staden gjorda anteckningar om den äldsta i kyrkoarkivet förvarade volymen af personhistoriskt intresse. Denna utgöres af en liten bok i skinnband, där åtskilliga af bladen äro mycket skadade af breda yxhugg (troligen minnen från »iso viha», den stora hätsketiden eller den s. k. stora ofreden). Innehållet inledes af en handskrift på fyra sidor af biskopen i Åbo *Johannes Gezelius*, som i enlighet med den kristliga församlingens vid visitation och synod i Uho den 18, 19 och 20 juni 1680 uttalade mening att kyrkan borde utvidgas — »emädan i staden genom Gudz wälsignelse är en stoor myckenhet aff folk och kyrkian ther emoot lijten» — riktar en uppmaning till församlingsmedlemmarne att gifva bidrag »till den nya kyrkiobygnaden och scholans förfärdigande — — at efterkommandena måge sig fågna aff sine fäders och förfäders godhvillighet». Efter tre sidor historik och inledning kommer en sida med bibelspråk, hvarefter Gezelius (Åbo Martij 1680) själf tecknat 100 daler kpmt »Till en lijten begynnelse till förb:te gudelige verk». Härefter komma

² Se vidare »Hundrade minnen från Österbotten af S. E. W(ackli)n». I. Sthlm 1844, sid. 16—22. Kugelberg (Postmästare i Sverige och Finland) känner icke Michel Wacklins här anförda barn.

»den Lof. församlingens Lemmar» med sina i boken in-tecknade bidrag. *Hinrich Forbus* gaf likaledes 100 dlr kpmt »till den nya kyrkans Upbyggelse» (men kyrkan blef endast reparerad), äfvenså borgmästaren *Jöran Sadlen* (?) 115 dlr i två poster, 9 juni 1680 och 10 april 1683. Öfriga med mindre belopp bidragande äro: *Simon Pilckar*, *Johan Sirelius*, *Jöran Jöransson Sipelius*, *And. Andersson Lythräus*, *Johan Estlander*, *Jacob Rajahl*, *Reinholdt Fritz*, *O. H. Matilain*, *Anthonij Boysman*, *Anders Bruse*, *Knut Ahlrooth*, *Olof Hogstadh*, *Chatarina Fick* m. fl. »Föruthan Höghwyrdige fader H. Biskopens 100 D: Sal. Borgmäst:s 115 D:» atterades inalles 676 dlr 21 öre kpmt i Uhlo den 8 april 1686 af *Zacharias Ulbegius*, *Johannes Forbus* och *Simon Pilckar*.

Ifrågavarande volym redogör äfven för en annan insamling. Det gäller här en »Stoor-Klåcka» till kyrkan. Inbjudningen är undertecknad: »Uhloborgh 8 Junij 1695 *Jacobus Frosterus* Præp. et Past. Uloensis, *Gabriel Gråå* Consul Uhlåburgensis». Bland de bidragande märkas: *Petter Lang*, *I. Brenner*, *Peter Bondstorp*, *Jacob Estlander*, *Anders Sipelius*, *Lars Pijra*, *Johan Bonelij*, *Jacob Lang*, *Anthonius Boysman*, *Lars Gallenius*, *Jöran Sipelius*.

På Uleåborgs vackra kyrkogård, som delvis är beväxt med grof furuskog, märkas bland numera ännu läsliga grafhällar eller vårdar af äldre datum: Commerserådet *Johan Franzén*, * 1784 ⁶/₅, † 1849 ³/₁₀, g. 1. g. med *Hedvig Gustafva Roos*, * 1790 ¹⁶/₂, † 1811 ¹⁸/₁₀, 2. g. med *Charlotta Lang*, * 1798 ²⁶/₁₁, † 1826 ¹⁴/₃; *Zachris Franzén*, † 1787, g. 1770 med *Hedvig Schulin*, * 1755, i hennes 1. gifte (äfven hon där begrafven); *M. H. Franzén*, * 1781 ¹⁸/₁₁, † 1850 ⁶/₅, änka, g. m. kontraktsprosten *E. J. Frosterus*; Kgl. Räntmästaren *Gustaf Bergbom*, * 1742 ¹⁶/₁₂, † 1820 ⁷/₁₁; Öfverstelöjtnanten och Riddaren *F. A. Hällström*, * 1787 ³⁰/₄, † 1861 ³²/₃; Nämndeman *Pål Palokangas*, g. m. *Catharina Margareta Stjerncreutz* * 1774 ¹⁰/₁, † 1852 ²⁷/₇; Magazinsförvaltaren, majoren *Bengt Magnus Krook*, * 1789 ⁴/₇, † 1851 ¹⁶/₁₁; Handlanden i Uleåborg, Svensk-Norske Vice Consuln *Zachris Ephraimsson Wacklin*, * 1771, † 1823.

I detta samband torde till sist få omnämnas den på samma begravningsplats befintliga monumentala *Lagerborgska* grafven samt den ur alla synpunkter tilltalande och fosterländskt manande vården öfver de Uleåborgs finska skarpskyttebataljon tillhöriga officerare och gemene, som afidit sedan bataljonen uppsattes och till dess upplösning år 1901.

Värdefullt arkivmaterial.

Under det pågående ordningsarbetet i kammararkivet har gifvetvis framkommit en hel del handlingar, som kunna bli till nytta för personhistorien. Kammararkivet gömmer kanske på de förnämsta källorna för hela vår inre historia — den kamerala, ekonomiska och administrativa — men tillika ha dess omfångsrika samlingar ett enastående värde för biografisk-genealogisk forskning. Allt stort, som Sverige haft af ämbetsmän, militärer, affärsidkare har, särskildt under 1600-talet, alltid på något sätt haft uppgörelser med det gamla ämbetsverk, som länge var centralpunkten för statens inre förvaltning och hvars förnämsta minnen kammararkivet nu förvarar. Hela det stora reduktionsarkivet bör, när det en gång blir ordnad, gifva rikt material för beskrifning af vår adels historia. Handlingarna rörande hären och flottan komma att till väsentliga delar komplettera de i andra arkiv förvarade samlingarna rörande våra regementen, deras krigsbedrifter och deras personalhistoria. Och slutligen ha vi de allmänna folkregistren, mantalslängderna, som oaktadt de talrika luckorna likväl kunna gifva den genealogiske forskaren en följd af upplysningar, som knappast annorstädes stå att finna.

Bland de serier, som inom en snar framtid torde bli tillgängliga för forskning, är från antydda synpunkt samlingen *Likvidationer* måhända den förnämsta. Under denna serie äro inordnade affärsuppgörelser mellan staten och enskilda personer från midten af 1500-talet intill slutet af 1700-talet. Ännu länge efter statskontorets inrättande (1680) hade nämligen kammarkollegium dylika uppgörelser om hand, särskildt alla efterräkningar från reduktionens dagar och från de stora krigsåren.

Handlingarna äro ordnade efter personer inom större ämnesgrupper. Sålunda förekomma särskilda grupper för uppgörelser med tjänstemän, civila vid centralförvaltningen, vid tull, post, landtmåteri etc., judiciella, ecklesiastika och framförallt militära. I den stora underafdelningen »Hären» återfinnas likvidationer med officerare och soldater ända från Gustaf Adolfs och Karl X Gustafs dagar. Talrikast representerade äro dock Karl XII:s krigare, hvilkas ansökningar och klagoskrifter, meritlistor och efterräkningar i en mängd fall bära vittne om statens oförmåga att efter nödåren infria kontrakt och förbindelser. En annan samling, som talar ungefär samma språk, är »Värfningar», uppgörelser med personer, som uppsatt hela regementen eller delar däraf. Så ha vi likvidationer för befraktning, för leveranser och försträckning, framförallt under krigsåren — handlingar som torde ha sitt största värde för studiet af bergsbruket och handeln, hvilkas omfattning och betydelse särskildt under 1600-talet var mycket större än man i allmänhet tänker sig.

De antydda handlingarna torde vara mera gifvande för den biografiska forskningen än för den genealogiska. Stundom lämnas upplysningar om släktförhållanden, men det är egentligen endast då änka eller barn begära ersättning för familjefaderns fordringar. I vanliga

fall berör det endast den person, som själf gjort tjänsten. Ofta är det blott en obetydlig händelse i hans lif, som den förvarade räkningen betygar. Men om transaktionen pågått en följd af år, kunna i de vidlyftiga utredningsakterna påträffas flera upplysningar af värde för studiet af hans personalia, hans ekonomi och hans verksamhet.

Samlingen, som ordnats af amanuensen Erik Malmsten, omfattar omkring 1,500 volymer. Ännu torde det dröja några månader innan den blir tillgänglig för forskare. Till densamma kommer framdeles att utarbetas ett fullständigt personregister med hänvisning till de olika afdelningarna, upptagande bortåt 10,000 namn. Det bör således för den intresserade bli tämligen lätt att finna sig till rätta i den omfattande rika samlingen.

Personhistorisk litteratur.

Ny svensk släktbok, utgifven af *Karl A. K:son Leijonhufvud* och *Gustaf C:son Leijonhufvud*. H. 4—6. Stockholm, P. A. Norstedt & Söners förlag. 1903.

Sedan detta arbete senast omnämndes i denna tidskrift (jfr Årg. V, s. 58) hafva ej mindre än tre nya häften sett dagen, i hvilka 39 släkter behandlats. Antalet är ju icke så litet, men rättvisan till prydno kan dock ej lämnas oförmäldt, att däraf icke få finnas beskrifna redan i äldre arbeten. Det är visserligen icke något att anmärka, om en eller annan släkt på grund af nya forskningar i sin historia velat i förbättrad och tillökad upplaga se denna åter publicerad, men det synes mig som om den köpande allmänheten, för hvilken dock ett eller annat tillägg till en förut i sina grunddrag redan offentliggjord släktutredning i de flesta fall torde sakna intresse, kunde hafva anspråk på att ej ideligen möta gamla bekanta från de »gamla» släktböckerna i den, som dock uppträder med anspråk på att vara »ny». Som det nu är, visar en liten undersökning lätt att *inmot hälften* af de i ofvan citerade häften representerade ätterna förekomma hos Anrep och Örnberg, och till yttermera visso finnas några redan hos dessa in duplo. Ja, hvad beträffar slakten Geijer gifves den nu till lifs för minst *femte* gången, eftersom den förut utförligt beskrifvits hos Anrep och gifvit stoff till tre separatupplagor med olika plan och omfattning, men alla tillgängliga för allmänheten, för att nu ytterligare ingå i ifrågavarande släktboks sjätte häfte. Ätten är vidt utbredd och som bekant i flera sina grenar märklig, men det ligger väl dock äfven någon sanning i det gamla ordspråket, att man kan få för mycket också af det goda!

Nu skulle det väl kunna härtill genmålas, att beträffande de släkter, som förut ingått i Örnbergs släktbok och ättartal, aldrig med afseende på de enskilda ättemedlemmarna lämnats så utförliga biografiska notiser som i allmänhet insamlats i *Ny svensk släktbok*, och detta skall visst ej bestridas. Men äfven rörande dessa biographica kan jag icke återhålla några som mig synes berättigade anmärkningar.

Det är i ett arbete sådant som detta absolut onödigt att t. ex. rörande celebra författare, för hvilkas litterära produktion är på andra ställen om och om igen redogjort, meddela i alla händelser ofullständiga och otillfredsställande skriftförteckningar, som i vissa fall upptaga hela spalter, hvilka utan någon verklig valuta fördyra arbetet. En enkel upplysning, att mannen i fråga varit skriftställare (där ej kunskapen härom ingår redan i allmänna medvetandet), och en enkel hänvisning af t. ex. följande lydelse: 'Skrifter, se Biogr. lex.' är alldeles tillfyllest och dessutom både mera upplysande och mindre pråligt. Man kunde kanske icke utan skäl säga ungefär detsamma om aftryckandet in extenso af diverse, stundom nog så obetydliga handlingar, där tillgodogörandet af innehållet för själfva biografien varit fullt tillräcklig. Det må vara förtjänstfullt att söka den »fullständighet», hvilken en föregående anmälare dock funnit ojämn och väl äfven alltid så måste blifva, men fullständighet i uppgifter får icke blifva detsamma som spaltuppfyllande notiser af uppenbar oriktighet eller tvifvelaktigt värde, såsom då t. ex. en person s. 403 uppgifves hafva ägt bruk, som anlades först långt efter hans död, eller en annan säges »varit i Stockholm vid Fersenska mordet och lär jämte en del andra pojkar ha sprungit efter vagnen, i hvilken grefve Fersen åkte, och hållit i hjulen, men hade ej föreställning om eller hur mordet tillgick till följd af den stora folkmassan».

Men äfven om en sådan notis som den sist anförda mot förmodan kan komma att fröjda en eller annan (stort visare med afseende på den biografierade personen lär den icke göra någon) vittnar dess intagande mellan två semikolon i en allvarligt hållen s. k. meritförteckning om ett redaktionssätt, som visserligen äfven af andra grunder måste betecknas som allt annat än tillfredsställande. Man begär ej i en genealogisk handbok någon retorik och äfven därför blifva sådana uppstyltade uttryck som »ingick på hattmakareyrkets bana» (s. 360), mindre lämpliga, men däremot torde det kunna begäras, att ett arbete, utgåendet från en af landets förnämsta förläggarefirmor, ej skall vimla af bocker mot det svenska språkets enklaste regler. Omdömet är tyvärr skarpt, men knappast orättvist. En herre, som blef handlande i Nordamerika, »*innehade*» icke äfven andra yrken, äfven om han *idkade* dem (s. 464) och man förrättar icke ett landssekreterareämbete »*med*» stadsnotarietjänst (s. 462), men förr i världen gick det möjligen an att »*förena*» båda eller sköta det förra *tillsammans med* den senare. Följande tirader må f. ö. tala för sig själfva: »Angående hans förfäder har i N. N. församlings kyrkoarkiv ej kunnat forskas, då i första dopboken namnet Ingemar ej återfunnits enligt kyrkoherdens utlåtande» (s. 462); »om själfva anläggningarna för de många underhafvande, skriver han, att deras välvilja mot underordnade är märkvärdig» (s. 278); »sistnämnda kyrkoarkivs församlingsbok går ej längre tillbaka än 1757, och de äldre (?) födelse och dödböckerna innehålla icke något rörande denna familj såsom därifrån upplyst blifvit» (!). Man läse äfven biografien öfver Abraham Hülphers (s. 330—332), där jag mindre fäster mig vid den vidunderliga »firman» (skall väl vara *finnen*) K. G. Leinberg som utg. till de välbekanta Bidragen till kändedomen om vårt land, än vid den oproportionerliga bredden, saknaden af all öfversiktighet och

reda samt upptagandet af en hel samling (af andra tryckta) dedikationsverser till H:s arbeten, som ingenting upplysa om H:s person och hvilkas omtryckande på detta ställe är alldeles oförklarligt. Ett motstycke till denna »biografi» finnes för öfrigt s. 263—264, där ett mindre lyckadt försök gjorts att i sammanträngd form lämna en skildring af J. H. Kellgren som skald och kritiker, hvilken säkerligen med stor fördel kunnat uteslutas.

Friherrarne Leijonhufvud hafva hittills försett hvarje häfte af sin bok med ett utförligt register. Att döma af den genomgående pagineringen synes dock vara meningen att sammanföra ett antal häften i ett band. Jag anser obetingadt, att vinsten af ett gemensamt bandregister skulle uppväga saknaden tills vidare af de särskilda häftesregistren, som aldrig kunna fullt ersätta det förra. Äfven de spatiöst tryckta rättelseblad, som nu åtfölja hvarje häfte, skulle mycket vinna på ett liknande betraktelsesätt för deras vidkommande: de läsas väl knappast i sitt nuvarande skick och ännu mindre, när häftesantalet ytterligare ökats; helt annat vore förhållandet, om de sparats för att i form af ett supplement för ett helt band redigeras i annan ordning än den godtyckliga, som uppkommit af häftesindelningen.

De anmärkningar, som härmed framställts, åsyfta ej att förringa det anmälda arbetets förtjänster. Om jag denna gång ej finner nödigt, att särskildt framhålla dessa, som ju f. ö. till stor del ligga i öppen dag, beror detta närmast därpå, att de förut vid upprepade tillfällen i denna tidskrift påpekats. Om de däremot äro tillräckliga för att göra denna släktbok till det »mönsterarbete», på hvilket en föregående anmälare hoppats, må emellertid lämnas därhän. Fordringarna ställas ju här i världen olika, men det är säkerligen icke till skada för den genealogiska forskningen i vårt land, om de hållas uppe gent emot en publikation, som ej framträder utan anspråk och dessutom är den enda i sitt slag, som f. n. utgifves i Sverige.

— qu —

Åbo stifts herdaminne 1554—1640. Af K. G. Leinberg, professor. Helsingfors 1903. VIII + 315 sid. 8:o.

Ofvanstående arbete utgör en fortsättning på det af samme författare 1894 utgifna »Det odelade finska biskopsstiftets herdaminne» och afser liksom detta att komplettera och beriktiga Strandbergs snart sekelgamla Herdaminne. Då det omfattar nydaningstiden för vår lutherska kyrka och en period, då Finland ännu icke hade eget universitet, utan i sin andliga odling måste stå i omedelbar kontakt med moderlandet, är det gifvet, att arbetet äfven för den rent svenska historien har sitt särskilda intresse.

Om man jämför innehållet med Strandbergs bok finner man flera nya namn och fullständigare uppgifter. De inryckta notiserna och originalcitatena förhöja icke blott arbetets värde såsom vetenskapligt alster, utan göra äfven ett uppfriskande afbrott i den rikhaltiga samlingen af data. Författaren har hemtat en stor del af sitt stoff direkt ur arkiven, ej blott i Finland, utan äfven i Sverige, där både riksarkivets och kammarsarkivets samlingar blifvit granskade.

Den samvetsgrannhet, som kännetecknar professor Leinbergs hela litterära alstring, har man säkerligen äfven i detta arbete tillfälle att konstatera. Man kan därför lyckönska den finsk-svenska litteraturen att ha fått emottaga ett nytt arbete af hans hand.

Landsstatsmatrikel. II. Utgifven af *Hjalmar Gullberg* och *Torsten Uggla*. Stockholm 1904. 164 sid.

Första delen af detta arbete, omfattande nu lefvande tjänstemän vid den egentliga landsstaten, är förut i denna tidskrift anmäld (årg. V, sid. 205). Den nu afslutade delen innehåller biografier öfver länsmän och landsfiskaler. Oaktadt materialet ojämnt erbjudits, genom vederbörandes uraktlåtenhet att insända begärda uppgifter, har det lyckats utgifvarne att för flertalet få fullständiga meritförteckningar och släktuppgifter, tack vare egna forskningar i både tryckta och otryckta källor.

Småländska fideikommiss. Herrgårdsskildringar och sägner af *Erik Åkerhielm*. Stockholm 1904. VIII + 224 s. stor 8:o.

Förestående arbete kan närmast betraktas som en motsvarighet till de för flera årtionden sedan utkomna arbetena om exempelvis Upplands och Södermanlands herrgårdar. Det skiljer sig dock såsom redan titeln angifver från desamma genom att endast upptaga herrgårdar af fideikommissnatur. Arbetet behandlar naturligtvis i första rummet de olika godsens odlingshistoria, men lämnar därjämte många upplysningar af personhistoriskt intresse vid utredningen om ägarne under skilda tider.

I slutet af boken finnes en förteckning på använda källskrifter såväl tryckta som otryckta. Man förvånas att däri ej nämnes något arbete af friherre G. Djurklou, som om den småländska adeln och dess gods lämnat så många värdefulla upplysningar. En genomläsning af boken bestyrker emellertid, att författaren ej öst ur dessa källor, hvilket man måste beklaga. Såväl »Om Göran Månssons till Bolmsnäs jordebok» som en uppsats i Historisk Bibliotek (Ny följd I. sid. XXI) lämna nämligen särskildt till fideikommisset Liljenäs' historia utmärkta bidrag. Bland Lundboholms äldre ägare nämnas medlemmar af en dansk Rosensparre-ätt, utan tvifvel den i Danmarks Adels Aarbog 1899 (sid. 371) beskrifna ätten, ehuru de olika uppgifterna svårigen låta sig förenas. Forskning i utgifna källor synes utgifvaren endast utfört undantagsvis, hvilket är att beklaga, så mycket mera som man i nyare arbeten af liknande art i allmänhet blifvit van att finna just sådana uppgifter.

Arbetet prydes såväl med porträtt af de flesta nuvarande fideikommissarierna som ett större antal ofta ganska vackra bilder af gårdarna, de senare efter fotografier af författaren.

G. I.

Gustaf III. En karaktärsstudie af *Henrik Schück*. Stockholm 1904. 138 sid.

De omdebatterade föreläsningar, som professor Schück i våras höll i Danmarks hufvudstad, ha nu utkommit i bokform. Såsom re-

dan af tidningsreferaten framgick, har författaren en bestämd tendens att förtaga den nimbus, som legat kring »tjusarkonungens» gestalt. Han söker, i enlighet med häfdvunna metoder, centralisera sin uppfattning kring ett visst karaktärsdrag såsom bestämmande det hela. Det han finner såsom grundtonen i konung Gustafs väsen är hans estetiska läggning. Från denna härledes hans romantiska idealism och hans förmåga att i afgörande tillfällen lefva en hjältes lif, men också en genomgående olämplighet för det dagliga lifvet med dess praktiska kraf. Författaren vill dessutom ur rent kvinnliga instinkter förklara en stor del af konungens handlingar.

Om försöket att på detta sätt samla en persons karaktärsdrag i en konstruerad brännpunkt i vanliga fall kan anses gå på sidan om den skiftande verkligheten, så måste det utan tvifvel än mera vara fallet, då fråga är om Gustaf III. Ty ingen lär väl kunna förneka, att hans natur är en af de mest komplicerade som vi öfverhufvud taget känna i vår historia. Professor Schücks försök att behärska dess grundmotiv kan därför knappast bli något annat än en samling af i och för sig intressanta synpunkter, som ha en viss förmåga att väcka uppseende och som nog för framtida studier kunna bli af stort värde, men som svårigen kunna betraktas såsom afgörande ord. Särskildt gör bedömandet af konungens politiska gärningar intryck af ensidighet, och det ideliga hänvisandet till »teaterhjälten» är en effekt-synpunkt, som långtifrån uttömmar verkligheten. Att tillmäta professor Schücks uppfattning någon öfverdrifven betydelse eller att beskärma sig öfver besudlandet af ett fosterländskt minne är knappast skäligt. Om konungen skall rubriceras in bland store män eller små, bland moraliska personer eller omoraliska, får ändå alltid bero på den personliga uppfattningen af begreppen. Likaså blir det den objektive granskaren som själf får värdera alla de åberopade omdömena af konungens egna samtida. Att utan vidare draga de ogynnsamma slutsatser, som författaren gör, är ungefär detsamma som om man förnekar Napoleons storhet därför att han nästan alltid var illa liden af dem som ställdes i hans närmaste omgifning.

Det är framläggandet af en del detaljer, som är styrkan i professor Schücks bok. Hvad man däremot saknar är det öfverlägsna förståendet och den vidtskådande blicken, som exempelvis gaf Tegnér förmågan att famna ytterligheterna, då han bakom profkartan på mänskliga fel och brister skönjde glansen, snillet och härskarekraften.

Gustaf Fredrik Koræw, Karl Gustaf Theodor Linnell, Per Fredrik Wirseen. Tre biografiska skizzer af *Nils Sjöstrand*, efter författarens död utgifna af *H. Hyltén-Cavallius*. Vexjö 1904. 12 sid.

Ifrågavarande lilla häfte afser hufvudsakligen att hugfästa minnet af författaren, hvilken 1897 afled som docent vid Lunds universitet. Det är tvenne lärare vid Vexjö läroverk och en Lunda-kamrat, som han beskriver. Anteckningarna torde ha sitt gifna intresse för dem som känt personerna.

Frågor.

6. Hvar finnes ett porträtt af friherre Rutger Maclean?

A. E.

7. Öfverregeringsrådet Stirn i Schleswig har om sin fädernesläkt uppgifvit följande: Troligen under senare hälften af 1600-talet utflyttade från Sverige till mellersta Tyskland en man vid namn Oxenstierna. Han blef naturaliserad tysk och hans alltjämt i Tyskland bosatta afkomlingar hafva efter hvarandra burit namnen Oxenstierna, Oxenstiern, Oxenstirn och slutligen Stirn samt begagna ännu i dag, ehuru i Tyskland borgerliga, de svenska ätterna Oxenstiernas hjärtvapen.

Kan någon upplysa, om familjetraditionen grundar sig på verklig tilldragelse och i sådant fall, hvem Stirnarnes stamfader kan hafva varit?

W. S.

Nya ledamöter i Svenska Autografsällskapet april—september 1904.

Afzelius, A. E., Kammararkivarie.

Almgren H., Amanuens.

Almgren, O., Docent.

Ambrosiani, S., Fil. lic.

Aspelin, J. A., f. d. Läroverksadjunkt.
Helsingborg.

Barfoth, A., e. o. Hofrättsnotarie. Lund.

Belfrage, I. F. R., Löjtnant. Karlsborg.

Berg von Linde, J. A. A., Godsägare.
Dufeke, Axelwold.

Bergmanson, K., Kapten.

Björkman, G., Fil. doktor.

Cronstoe, L., Rådman. Malmö.

Dahlberg, K., e. o. Hofrättsnotarie. Malmö.

Drakenberg, S., Kapten.

Elfman, A., Hamnkamrer. Helsingborg.

Ewerlöf, J. G., Notarie.

Fabricius, K. F. K., Cand. mag. Köpen-
hamn.

Grönberg, F., Bankdirektör. Eskilstuna.

Gullberg, O. H., Förste aktuarie.

Göteborgs realläroverks bibliotek.

Hahr, A., Docent. Uppsala.

Hallberg, F. W., Rådman. Malmö.

Hedin, G., Amanuens.

von Horn, A. G., Kapten. Karlskrona.

Höjer, F., Fil. lic.

Leinberg, K. G., Professor. Helsingfors.

Lindh, F. G., Amanuens.

Nordenstierna, O. R., Kammarskrifvare.
Helsingborg.

Nordin, I., Apotekare. Malmö.

Planting-Gyllenbåga, C. G. A., f. d. Kapten.
Remmingstorp. Axvall.

Planting-Gyllenbåga, C. G. O., Löjtnant.
Helsingborg.

Planting-Gyllenbåga, E. J. C., adj. ledamot
i Svea Hofrätt.

Planting-Gyllenbåga, E. W. C., f. d.
Häradshöfding.

von Rosen, C. E., Grefve, Kapten.
Helsingborg.

Rudenschöld, A. S. M., född *Planting-
Gyllenbåga*, Grefvinna.

Salwén, A. G. E., Officersaspirant.
Grängesberg.

Schürer von Waldheim, M., Regements-
intendent. Umeå.

Skjöldebrand, H. O., Löjtnant.

Stora landslogens bibliotek.

von Sydow, K. A., Kyrkoherde, Varnhem.

Södergren, J., Disponent. Norrköping.

Tigerstedt, E. S., Öfvertelöjtnant. Kotka.

Tullberg, T., Professor. Uppsala.

Upmark, G., Fil. lic.

Winquist, G. E., Borgmästare. Hedemora.

Wisstrand, H. E. C., Öfverinspektor.
Göteborg.

Åhsberg, S., Kontorschef. Göteborg.

Åkerhielm, C. H., Friherre, medarbetare
i Stockholms Dagblad.

NÄSTA HÄFTE (DUBBELHÄFTE 3 o. 4)

kommer att innehålla bl. a.:

Fortsättning på serien Stockholms öfverståhållare (Gustaf Maur. Armfelt) af v. häradsh. N. VON DARDEL.

Tillägg och rättelser till Adels ättartaflor: insända uppgifter om åtskilliga släkter.

Förteckning öfver svensk genealogisk litteratur, af dr. J. A. ALMQUIST.

Illustrerad förteckning öfver porträttsamlingen på Edsberg, af frih. JOH. RUDBECK.

Stockholm 1904. Kungl. Boktryckeriet.